

ВАСИЛЬ МАРСЮК

ГОЛОС ВОЛАЮЧОГО НА МАЙДАНІ

Публіцистика і критика

Видання автора

Київ – 2009

© Марсюк В.А., 2009 р.

Літературно – публіцистичне видання

ВАСИЛЬ МАРСЮК. Голос волаючого на майдані. Публіцистика і критика. Видання автора. 2009. – 84 с.

Це перша прозова книжка відомого поета. До неї увійшли публіцистично-критичні твори автора, які були опубліковані в українській патріотичній пресі останніми роками.

Піднімаючи гострі проблеми у житті нашого суспільства, В.Марсюк сміливо і дотепно полемізує з відомими політичними, громадськими діячами та письменниками, не зважаючи на їхні ранги і авторитет, бо з'ясувати істину для нього – важливіше за все. У життєвих для українства питаннях він ні з ким не йде на лукаві компроміси, докопується до коренів важливих проблем і ставить точні філософські діагнози, якими б вони не здавались неприємними для його опонентів і їхнього оточення.

Книжка розрахована на широке коло читачів.

Редакція і верстка автора

Видання автора

Електронна адреса автора – vasmars@bigmir.net

Київ – 2009

© Марсюк В.А., 2009 р.

Фотографія автора - дати файл 3313

Авантитул (дається перед основним текстом)

ДО УКРАЇНСЬКОЇ БРАТІЇ

Ми ждали свободи, ідилії...
Діждались, панове-брати?!
Із нір виповзають рептилії
і гріють масні животи.

Усе кривороте й покручене,
гаркаве і окобліде
веде Україну заручену,
в п'ятьму попід руки веде.

Один – із зорею Давида,
другий – з двоголовим орлом
ведуть віковічну сновиду
до щастя під свіжим ярмом.

І кривні п'явками нависли,
жирують на ній, будь здоров!
Червоно-брунатним намистом
з-під серця висмоктують кров.

Спинись, Україно, оглянись! –
Чого там волає поет?
Вітчизно моя, не піддайся,
взьми замість квітки багнет!

Від сну стрепенися, як птиця,
змахни гостролезим крилом,
із себе струсни нечестивців,
умийся священним Дніпром!

Свободу виборює сила
і гнів, а не квона сльоза.
Гуртуймося, братіє мила,
бо єдність творить чудеса!

1993 р.

СПІВЕЦЬ БОЖОЮ МИЛІСТЮ (Спогад про Володимира Івасюка)

Доля подарувала мені радість творчого спілкування із юним композитором Володимиром Івасюком саме в той час, коли зірка його таланту тільки почала яскраво розгорятися на українському пісенному небі.

Навесні 1971 року, коли я викладав історію в Черкаському технікумі електрифікації, мене направили до Чернівецького університету на тримісячні курси підвищення кваліфікації. Тоді існувала така форма підживлення вчителів ідеями марксизму-ленінізму, щоб, не дай Боже, не збочили із єдино вірного ідейного шляху.

Тут, у Чернівцях, я близько познайомився з відомим літератором Михайлом Івасюком, якому привіз вітання від його давнього знайомого черкасця Андрія Хименка, мого друга, тоді ще невизнаного письменника.

Гай-гай! Скільки літ вже промайнуло з того часу, коли я мав можливість постійно спілкуватися з інтелігентною родиною Івасюків: з Михайлом Григоровичем, викладачем університету, і з його дружиною Софією Іванівною, викладачкою того ж вузу, і з їхніми дітьми — Володимиром і Галею, студентами медичного інституту, і з малою школяркою Оксаною. Михайло Григорович, врівноважений і по-юнацькому стрункий, бувало, годинами водив мене вулицями старовинного буковинського міста, показував визначні архітектурні пам'ятки, розповідав про видатних людей свого краю, а також розпитував мене про життя-буття черкасця Андрія Івановича Хименка. Обоє їх доля звела колись ще в повоєнні роки у суворому Заполяр'ї, за колючим дротом концентраційного табору, і їм було що розповісти про своє колишнє лихоліття, хоч і сьогодні не балувало, бо за кожним їхнім кроком пильно стежило недремне око каральних органів влади. І тим притягальнішими були для людей і їхня висока культура спілкування, і духовна незламність, яка зовні ніби й не афішувалась, але вчувалась то в окремих словах, то в інтонації

голосу, то в погляді очей. А мене тягло до цих людей, мабуть, і те, що вони нагадували мені мого батька, який так і не повернувся із-за тих колючих дротів сталінської каторги.

У той час я готував до друку свою першу збірку віршів і попросив Михайла Івасюка прочитати рукопис, висловити зауваження, і мав приємність почути похвалу із уст досвідченого літератора.

Моїми віршами зацікавився і Володимир, чиї пісні "Червона рута" і "Водограй" саме того року почали тріумфальну ходу, а точніше, лет Україною та й далеко за її межами. Особливо йому сподобалась моя "Баркарола", яка починається словами:

*Ти любила бистру воду,
я ж — твою гарячу вроду.
Понесла нас течія,
не питав я: "Ти чия?"*

Так зав'язалася моя творча дружба із ясноокиим і бадьорим юнаком середнього зросту, приятним і щирим співрозмовником. Тоді ж ми і створили разом пісню "Балада про дві скрипки". А сталося це дещо несподівано, прислужився незвичайний випадок.

Володя вів дуже напружене трудове життя. Будучи студентом 4-го курсу медичного інституту, він не поривав зв'язку із музичним училищем, в якому раніше вчився, і продовжував грати у студентському симфонічному оркестрі. Брав участь і в репетиціях вокально-інструментальних ансамблів, які виконували його пісні, і, звичайно ж, займався музичною творчістю та самоосвітою.

Одного разу Володимир запросив мене на концерт до свого рідного музичного училища. Здається, був традиційний звіт студентської виконавської майстерності. Я сидів у переповненій залі і чекав виступу симфонічного оркестру, в якому мав грати мій товариш. Нараз мою увагу привернули двійко дівчаток із ансамблю скрипалів, вродливі і дуже схожі між собою, хоч одна з них була чорнява, мов циганка, а друга — білява, мов кульбабка.

Я тихо спитав у свого сусіда-бороданя, напевно, педагога:

— Чи не рідні сестри?

Той одразу зрозумів, про кого йдеться:

— Сестри. Але двоюрідні. — І шепнув тихіше, мабуть, ще раніше помітивши, з ким я зайшов до зали. — І обоє страшенно закохані у Володю Івасюка!

Я, в свою чергу, пошепки запитав у бороданя за інерцією:
— А він, як же?

Той з усмішкою тільки розвів руками. Але мене охопило бентежне почуття радості і смутку одночасно.

Із концерту поверталися пішки, нам було по дорозі: мій гуртожиток і стара квартира Івасюків на вулиці Богдана Хмельницького були майже поряд. Володимир дорогою, пам'ятаю, говорив:

— Не розумію тих чоловіків, які, вибившись на вищий суспільний щабель, відразу розлучаються зі своїми дружинами, бо вони, бач, не відповідають вже їхнім духовним запитам.

Здається, ми перед цим вели розмову про котрогось із знайомих поетів, бо Володя продовжив:

— Хіба жінка повинна за нього вірші писати, чи що?!

А мої думки крутилися навколо отих двох дівчат-скрипалів. Хотів було я дізнатися від Володимира про них ще дещо, але утримався. Подумалось тоді, що мені, старшому на десяток років чоловікові, не годиться виявляти посиленої цікавості до такої інтимної справи.

Вночі не спалося. Я сидів у напівтемному вестибюлі гуртожитку, щоб не заважати спати своїм сусідам по спільній кімнаті, римував:

*Ой, зробив хлопчина та й дві красні скрипки,
поділив надвоє снів своїх красу:*

що перша скрипка — біла лебідка,

а друга скрипка — вечірній сум.

Закохались в нього дві сестри весною,

одна — мов та нічка, друга — мов той день,

перша просила грати сумної,

друга бажала веселих пісень.

Одна сміялась — плакала друга.

Гей, поєднались радість і туга!..

При наступній зустрічі я вручив Володі свою баладу із присвятою. Він уважно прочитав і, подякувавши, сказав, що слова аж

просяться на музику. З тиждень ми не бачились. А якось пізнього вечора Володимир зайшов до мене і розповів, що їздив до друзів у Коломию і що у тамтешній музичній школі сидів за тим самим роялем, який був колись куплений коломийцями з нагоди приїзду до їхнього міста славетного композитора Миколи Лисенка. І не просто сидів, а варіював мелодію до слів моєї балади, йому присвяченої.

—І, знаєте, мелодія вже є! І та, що треба! — сказав він захоплено і білозубо.

—Мабуть, буде у супроводі ансамблю скрипалів? — висловив я припущення.

—Е, ні! — мрійливо примружив очі юний музикант. — Гратимуть цимбали!

Я щиро здивувався. Мовляв, нелогічно, щоб супровід для пісні про скрипки і скрипалів виконувався на цимбалах.

—Якої логіки ви хочете у музиці?! — палко заперечив Володимир. — Я хочу в цій пісні поєднати два мелоси — східноукраїнський і західноукраїнський. Мелодія для голосу буде східняцька, а супровід — гуцульський, на цимбалах. Ось побачите, як вийде!

Ми домовилися зустрітися завтра. Я почую мелодію до балади, та й слова її в деяких місцях пристосую до ритму мелодії.

-Тато з мамою завтра будуть весь день на роботі. Тож приходьте з самого ранку! Наваримо кави... — білозубо усміхнувся Володя на прощання, вже спускаючись скрипучими сходами старого студентського гуртожитку.

Другого дня ми таки частенько бралися до кави, сидячи у тісній, як на таку чималу сім'ю, квартирі. Дві суміжні кімнати на першому поверсі. За вікнами близько — стіна сусіднього будинку. У прохідній, більшій кімнаті — гарний, брунатного кольору, рояль. Біля нього ми з Володимиром провели цілий день. Він музикував, я читав вірші, сперечалися, погоджувалися, знову сперечалися. Кілька разів додому навідувалася сестра Галя, пригощала нас шоколадними цукерками, які так смакували до кави, теж сідала за рояль і грала чудово, незважаючи на те, що у музичному училищі спеціалізувалась у грі на віолончелі...

Присвячуючи Володимирові свою баладу, я наче передчував його трагічну долю. Похмура дійсність завжди намагається погасити, зламати яскравий талант, адже його сяйво загрожує самому існуванню духовних сутінок і нудьги.

...Перед моїм від'їздом із Чернівців Івасюки саме отримали нову квартиру. Я приєднався до їхньої родини, яка майже у повному складі вирушила готувати нове житло до переїзду. З відрами, шваброю та іншими необхідними у такому випадку знаряддями праці ми рухалися через центр міста на вулицю Маяковського. Під парасольками. Під рясним дощем, одним із тих, на які були багаті тодішні весна і літо. Прут неодноразово виходив із усталених берегів, заливав пониззя міста, затоплював навіть залізничний вокзал.

Тоді ж я написав ще одного вірша, присвяченого Володі Івасюку і досі ще неопублікованого. Ось він:

*Чернівці дощів червневих
наточили повну душу,
мокне галич на деревах,
задивившись у калюжу.*

*Я ішов до тебе, друже,
повз міські високі мури,
чув, як скрипка тонко тужить,
чув, як Прут шумить похмуро.*

*Він розливсь аж до вокзалу,
всі стежки залити хоче,
де з тобою ми блукали
у травневі світлі ночі,
де співали юним хором
нам гуцулочки-русалі
про далекі сині гори,
про кохання у печалі.*

Я ішов від тебе, друже,

*і побачив зорі в небі,
в кожній вуличній калюжі
плавав місяць – білий лебідь.*

*Ні дощами, ні літами
ще душа моя не скута:
над літами, над світами
розцвіла червона рута.*

Треба було бачити, з якою радістю Володимир планував, де і що поставити у новій великій світлиці! Звичайно, перш за все визначили місце для рояля, загального улюбленця сім'ї, бо майже всі грали на ньому. Взагалі ж, нова чотирикімнатна квартира і розмірами, і гарним освітленням вигідно відрізнялась від старої.

— Тепер частіше наїздіть гостювати! — із задоволеним виглядом запрошував мене Михайло Григорович. — По готелях шукати місця не доведеться!

Я подякував за запрошення. І наступного-таки літа скористався ним. Їздив я тоді до Снятина на республіканський педагогічний семінар. Завітав на кілька днів і до Чернівців, до нової оселі Івасюків. Довідався, що Володимир вже готується вилітати із родинного гнізда до Львова, де мав намір вчитися у консерваторії. Галя теж хотіла продовжити навчання у Львові.

У гарно умебльованій світлиці, сидячи біля широкого світлого вікна. Володя віртуозно награвав вже відому мені мелодію "Балади про дві скрипки", розповідав про те, що її включила до свого репертуару Софія Ротару, нова яскрава зірка естради. Тоді ж Володимир програв також магнітофонний запис балади, яку він співав сам у супроводі ансамблю, і подарував мені.

І тоді-таки я із великим задоволенням пересвідчився в тому, що мій друг блискуче справився із висловленим торік задумом: гармонійно сполучити в одній пісні мелос східноукраїнський із гуцульським. Експеримент удався! У виконанні Софії Ротару пісня часто звучала на концертах, по радіо та по телебаченню. Звучала, доки несподівано, як струна, обірвалося життя композитора. Її перестали виконувати, мабуть, через відверто виявлений у ній трагізм.

... Була ще одна зустріч. Остання. Не радісна. І про неї не можу не розповісти. Вона відбулася через десять років. У Львові вже. На Личаківському кладовищі.

Скромний обеліск Володиної могили заливало ціле озеро квітів. Квітів, принесених людьми. Вони стояли у вазончиках, у скляних банках, а то й просто лежали букетами, покриваючи всю могилу і обочини дороги, яка вела сюди. Ця довга ріка квітів просто вражала!

Я попросив присутнього зі мною сина львівського поета Володимира Лучука сфотографувати мене біля могили дорогого друга. І Тарас вже налаштував фотоапарат, як звідкись виринули кілька похмурих чоловіків із червоними пов'язками народних дружинників і з притиском повідомили:

—Тут знімати не дозволено!

Я від несподіванки тільки й зміг вимовити:

—А лежати тут Й о м у дозволено?!

Старенька жінка, яка в той час порядкувала біля квітів, скрушно похитала головою. Вже йдучи від могили, я дізнався, що вона — Володимирова тітка, принаймні, так вона назвалася. Придивившись пильніше, я за зморшками і сумом на обличчі помітив таки ледве вловиму івасюківську довірливість і вдумливість у ясних очах. Вона світиться і на Володиній фотографії, яку мені невдовзі після трагічної смерті сина прислав Михайло Григорович «на добру пам'ять». Пам'ять добра, світла і довічна... На жаль, її завжди проймає глибокий сум за такою ранньою і невимірною втратою.

З повною самовідданістю творив Володимир Івасюк. Тому заключні слова моєї балади про Марусю Чурай, яку я написав на його прохання, можуть стосуватися і пісенної долі нашого талановитого музики-сучасника:

По степах, по широких степах

полетіла та пісня, як птах.

Хто почує, кохатиме знов,

оживе в його серці любов.

Кожній людині випадає за життя випити свою міру радості і туги. Незабутній Володимир Івасюк зазнав того й іншого сповна.

21.04. 1999 р.*

**Вперше статтю опубліковано у газеті «Черкаський край» від 31 липня 2002 р. із такою передмовою:*

«Ні, нам, студентам філфаку Черкаського пединституту 60-70 років минулого століття, таки пощастило. Звичайно, усвідомили це згодом. Що мали за щастя спілкуватися з Ольгою Авенірівною Троцюк, яка "запросто" розповідала, коли попросять, про зустрічі з Сергієм Єсеніним, Володимиром Маяковським, навчала самого Михайла Стельмаха. А Михайло Федорович Кашуба, усі знали, був щирим другом Володимира Сосюри, який час від часу приїздив до нашого улюбленого викладача поспілкуватися, угамувати роз'ятрену і зболену душу.

Серед молодих викладачів виділявся Василь Андрійович Марсюк, який вів семінарські заняття з якоїсь суспільно-політичної дисципліни. Сама вона, зрозуміло, забулася. А от відверті розмови і диспути — аж ніяк. Бо Василь Андрійович, як і решта наших кращих викладачів, намагався збудити в нас потяг до творчого осмислення життя — не брати на віру все побачене й почуте, а думати, аналізувати і робити власні висновки. А головне — намагатися жити по совісті.

Нам, яких нехай хоч трохи зачепила своїм весняним подихом хрущовська відлига, була симпатичною абсолютна байдужість Василя Марсюка, як і Ольги Авенірівни, до якихось регалій і звань, хоч від цього в стінах вузу залежало їхнє матеріальне благополуччя. На їх прикладі ми бачили, що головне — бути Людиною і цим залишити свій слід на землі.

Трохи згодом дізналися, що Василь Марсюк пише вірші, і неабиякі. А якогось дня радіо з Києва передавало пісні у виконанні Софії Ротару. І диктор оголосив: "Балада про дві скрипки" — музика Володимира Івасюка на вірші Василя Марсюка".

Через кілька років Івасюка не стало. Ми, група туристів з Черкас, благали гіда на Личаківському кладовищі показати могилу співця України. Відмовив, опустивши очі, сказав, що це не входить у план відвідання цвинтаря. Львів'яни пошепки переповідали, в яку акцію пробудженої національної самосвідомості вилилося похо-

вання композитора, про якого ходили чутки, що нібито його замордовано і повішено у Брюховичах.

"Червона рута" в репертуарі відомої співачки залишилась, а ось "Балади про дві скрипки" останнім часом щось не чути. Чи не її відверто прочитуваний трагізм цьому причиною?

А мені дуже кортіло дізнатися, як тоді відбулося знайомство двох митців - поета з Черкащини і карпатського легеня, яким ми уявляли Івасюка. З проханням згадати про це і подзвонила у Київ, де тепер живе Василь Марсюк. Як він сказав, той дзвінок пробудив у нього, звичайно ж, спогади про Черкаси, увесь наш край, з яким стільки пов'язано. Тож відгукнувся віршами, а згодом надіслав спогади про "Баладу..." та її автора. Їх ми вам і пропонуємо.

Ганна ШКВАР, завідувача відділом культури газети «Черкаський край».

ГОЛОС ВОЛАЮЧОГО НА МАЙДАНІ

Три перші сторінки газети «Слово Просвіти» від 9-15 грудня 2004 року відведено для інтерв'ю із поетом Іваном Драчем та для двох його звернень: перше – до діючого поки що Президента Л.Кучми, друге – до групи московських літераторів і правозахисників.

Я не торкатимусь ні довгих ностальгійних роздумів І. Драча про свій творчий шлях, ні його благальних упрохувань «гаранта конституції» здійснити благородні вчинки хоч під кінець свого, м'яко кажучи, не дуже доброчесного президентського правління. Обидва матеріали стосуються суто української дійсності, тож не викликають особливої цікавості.

Більший інтерес викликає, так би мовити, зовнішній чинник, тобто звернення голови Конгресу української інтелігенції І.Драча 28 листопада 2004 року із революційного наметового містечка на Хрещатику (так поетично він зазначив свої координати!) до відомих у Росії особистостей, зокрема, до Є.Євтушенка, А.Вознесенського, Юнни Моріц, Д.Граніна, Олени Бонер та інших. Наш поет спрагло просить їх приїхати до Києва (наче це ще й досі російська провінція!) і сказати своє слово на захист нашої Помаранчевої революції.

Звичайно, долучення кількох зовсім немолодих голосів до мільйонного хору нашого юного Майдану не було б зайвим. Але... Поряд зі зверненням І.Драча є коротенька відповідь Олени Бонер зі словами солідарності, а також скрушна примітка про те, що більшість російських адресатів відмовились підтримати заклик українського діяча.

Виникає запитання: що нового хотів І.Драч почути від запрошених московських чи то варягів, чи то космополітів? Яких одкровень він чекав від того самого А.Вознесенського, котрий колись нагидив у Києві біля пам'ятника Тарасові Шевченку? Невже наш Ваня такий безпам'ятний та інфантильний?

А ми дещо пам'ятаємо. Добре пам'ятаємо, як І.Драч у чині керівника фракції Народного Руху у Верховній Раді України

виступив (мабуть, це був його єдиний виступ за всі довгі роки депутатства!) із ініціативою ракетно – атомного роззброєння України. Відтак наші плаксиві патріоти-демократи-ліберали віддали тоді найкращу нашу зброю нашій же віковичній гнобительці Росії, обеззброївши народ, який ще не повністю вирвався із ведмежих московських обіймів. Один урок такої м'якотілості ми вже колись мали від соціал-демократів М.Грушевського і В.Винниченка, які повірили у соціалістичну солідарність із більшовицькою Росією, розпустили українську армію, що привело тоді до загибелі нашої державності. І ось нове покладання надій на російську демократію збоку наших інтелігентствующих політиків, які волею долі спливли на поверхню політичного річища.

Чи не краще було б голові Конгресу української інтелігенції закликати до Києва на Помаранчевий Майдан тисячі саме українських інтелігентів із Харкова, Одеси, Донецька чи Дніпропетровська? Чи керівник Конгресу не здогадується про їхнє існування? Інтелігент – це не обов'язково літератор, а й лікар, учитель, вчений, інженер, артист і т. д.

Присутність на Майдані *«отцов русской демократии»* (за висловом Ільфа і Петрова) тільки принизила б революційне піднесення багатотисячної (мільйонної!) української громади, як його принижувала метушня деяких наших доморощених літературних авторитетів і по сумісництву політиків – демократів, зокрема Д. Павличка і Р.Лубківського, які на сцені Майдану постійно терлися, як сіамські близнюки, за спиною Віктора Ющенка, кандидата на посаду Президента. Так само терлися вони колись і біля комуністичної влади, і біля кучмівської, отримуючи від кожної високі пости і хрести. На Павличковій догідливій долоні ще, мабуть, не прохолов потиск долоньки Л.Кучми, який недавно вручав поетові зірку Героя України, вручав уже в розпалі нинішньої передвиборчої президентської кампанії. Воістину, зірка Героя не пахне, як не пахнуть і гроші, на погляд людей безпринципних і користолюбних.

Слово «конгрес», згідно зі словником, означає збори, засідання. Однак мені щось не пригадується жодного такого зібрання

інтелігенції від часу, коли було задекларовано заснування цієї організації, не пригадується на протязі довгих років ніяких її конкретних дій, корисних справ, окрім випадкових і гучних заяв її керівника з того чи іншого приводу. Я вже не кажу про випуск свого періодичного видання, хоча б такого, яке видає товариство «Просвіта». Тому І. Драч, голова ілюзорного Конгресу інтелігенції, мабуть, і викликає, як медіум на спиритичному сеансі, тіні московських «прорабов перестройки», тіні минулих часів. Однак він забуває, що будь-яка тінь опівдні скорочується, а то й зовсім зникає. І не слід Іванові Федоровичу, як і усім нам, сумувати чи ремствувати, що деякі духовні авторитети сусідньої держави не підтримали нашої національно-визвольної революції. А вона ж тільки починається!..

Не забуваймо відому істину, що байка про російську демократію закінчується там, де починається розмова про долю України. Не забуваймо також істинних слів, з якими не так давно ішли на смертельну боротьбу з німецько-гітлерівськими та з московсько-сталінськими окупантами наші справжні герої-патріоти, а попереду них інтелігенти: «Здобуду волю Україні, або загину!»

В.Марсюк, член неіснуючого Конгресу української інтелігенції.

3 грудня 2004 р. *

P.S.

А ось газета «Літературна Україна» від 16. 04. 2009 р. опублікувала репортаж-панегірик із пишномовною назвою «Слово» з очима сонця і місяця» про недавнє вшанування у столичному Будинку кіно творчості Івана Драча. Приводом для цього гучного дійства став вихід його нової огрядної книжки віршів у російських перекладах «Слово», виданої фондом экс-Президента Леоніда Кучми «Україна», завдяки якому «книжка ся потрапить у найвіддаленіші сільські книгозбірні», за словами газетного

репортера. (Ура! Ура! Драчеві *стихи* так піднімуть патріотичний дух дідусів і бабусь у наших вимираючих селах!).

Дивні речі відбуваються у нашому політикумі. Ми досі ще не забули політичних нападок І. Драча на Л. Кучму, який тоді відбував останні місяці свого панування і який сьогодні, забувши про Драчеві наскоки, вже видає йому книжку за кошти свого фонду (чийми потом і кров'ю зароблені?). А поет і экс-політик І. Драч, забувши свою недавню «помаранчеву» революційність, дозволяє собі видати свою російськомовну книжку за гроші, награвані командою Л. Кучми, можливо, саме в той час, коли він, як «головний інтелігент», намагався прикликати до Києва на допомогу московських варягів-демократів. Чи не здається Вам, мої шановні читачі, що такі політичні реверанси дуже вже схожі на гешефтні оборудки? Тоді навіщо їх виставляти на люди із такою помпезністю? («Слово» з очима сонця і місяця». Отак! І не менше!)

На бенефісі поета-Героя гаряче привітали його соратники Дмитро Павличко і Борис Олійник – теж Герої України, а також низка інших літераторів. Невже всім їм теж закортіло видатися російською мовою коштом фонду Леоніда Кучми, щоб і їхні твори дійшли «до найвіддаленіших сільських книгозбірень»? Ох же і капосна річ – літературна слава - «п'яне бабисько», за вдалим висловом самого ж І. Драча, колишнього, молодого!

17.04. 2009 р.

**Опубліковано в «Українській газеті плюс» від 23 грудня 2004 р.*

або

ЗА ЩО Є. СВЕРСТЮК ВОЗЛЮБИВ П. ТИЧИНУ

У газеті «Літературна Україна» від 22 лютого ц.р. під самим логотипом із маленьким портретом Т. Шевченка подано статтю Євгена Сверстюка «Доля поета» із великим портретом П. Тичини, бо йдеться в ній саме про нього.

Свою коротку передовицю автор-філософ писав нібито граючись, із поблажливою усмішечкою архіпастиря, мовляв, навіщо довго і серйозно про Тичину говорити, і так все ясно, тільки телепень може в чомусь сумніватися. Але ми не перейдемо на його грайливий тон і поглянемо на проблему ґрунтовніше і принциповіше, як того заслуговує таке суперечливе явище як *тичинізм*. Відкидаючи поблажливість, ми однак не збираємось відкинути толерантність до опонента, адже особисто нам він дорогу не переходив, і наживати собі ворога не хочеться. (Бачите, як спрацьовує тичинівський інстинкт самозбереження!)

Пишучи про поета-комуніста, автор-редактор церковної газети так тлумачить його творчість і події, що з його судженнями неможливо погодитись. Суттєві речі він ставить з ніг на голову. Спробуємо розібратись і по можливості спростувати його химерні філософєми, бо видається, що п. Сверстюк обрав образ П. Тичини тільки приводом для афішування своїх євангельських поглядів, один із яких допускає можливість утверджувати добро шляхом схвалення зла.

Найперше Є. Сверстюк висловлює думку про ранговість суспільства і митців, про такий собі табель про ранги, який, за його словами, «примітивний чоловік не розрізняє і піддається обманові», а розумний чоловік розрізняє, що величини «є першорядні, є другорядні, є третьорядні».

До першого ряду-рангу п. Сверстюк включає П. Тичину, підкріплюючи це думкою академіка Сергія Єфремова про непересічність творчості раннього Тичини, чого ми теж не заперечуємо. Так, С. Єфремов говорив саме про раннього Тичину, а пізнішого йому не довелося ні читати, ні бачити, бо більшовицька влада розтерзала його саме в той час, коли співець «Сонячних

кларнетів» якраз набирав оберти, як махове колесо, для прославлення комуністичного владного режиму. За словами Сверстюка важливо, щоб першорядних визнавали також першорядні, бо для широких верств суспільства об'єктивність недоступна. Ми могли б йому розлого заперечити, посилаючись на любов і розуміння народом творчості, наприклад, Тараса Шевченка, але підемо далі.

Що ж великого бачить в обдаруванні П.Тичини першорядний аналітик пан Сверстюк, він же й керівник української філії Пен-клубу? (У нас і така утаємничена іноземна компанія літераторів значиться). А те, що поет «прислухається до всього і до всіх», і що «в глибині він завжди багатозначний», і що «приховував іронію, а часом і правду *юродивого*». Зверніть увагу на останнє слово, ми до нього ще не раз повернемося!

А що бачив і чув сам Тичина, і що він оспівував, починаючи з 1930-х років, нам добре відомо. За свідченням очевидців, які добре знали Тичину, ним керував тваринний страх перед комуністичною інквізицією, і свій страх він гасив вірнопідданим служінням інквізиторам. Навіть у 1960-х роках, у часи хрущовської відлиги, сидячи в кабінеті Спілки письменників, він стривожено просив відвідувачів, щоб не зачиняли за собою двері: «Хай всі чують, про що ми говоримо!» Боячись стати жертвою, П.Тичина став співучасником нищення нашої нації і не простим виконавцем, який, наприклад, у чекістських підвалах стріляв в'язням у потилицю, ні, він ішов із червоним прапором в авангарді більшовицької зграї, кличучи її «до нових висот».

Всім відомо, як реагував поет на страшний голодомор українського народу у своєму погромно-програмному вірші «Партія веде», пишучи: «Будем, будем бить!» (1933 р.). Недарма цю агітку одразу надрукувала московська більшовицька газета «Правда», та ще й українською мовою. З якого дива? Знала кішка, чиє сало з'їла! Добре знав і автор П.Тичина.

А чого варте його майже месіанське: «За всіх скажу, за всіх переболію!». Лукавив Павло Григорович, бо говорив він тільки від імені тих, хто взяв на озброєння ленінську науку «перемагать і жить», і від тих, хто пуповиною зрісся з нею. Але він жодного

слова не сказав на захист тих, кого сталінсько-кагановичівська банда мордувала голодом і мільйонами поклала до «'дної ями». Яке божевільне роздвоєння і самовихваляння першорядного поета!

І тут Є. Сверстюк благодушно проголошує свій шедевр адвокатської казуїстики, мовляв, Тичина так несамовито вихваляє більшовицький терор, так кричить своє «ЗА», що *«за тим «за» аж кричить приховане «проти»*.

Гай-гай! Лукавите ви, пане Сверстюк, захищаючи великого лукавця, а насправді юродивого, як ми з вами вже відзначали. Тільки біснуватий юродивий міг закликати до ще більших репресій і до ще більшої братської могили для висушених чи розпухлих від голоду людей-трупів:

*«Будем домолочувать,
ворога докінчувать,
за проводом Партії
всі гайки загвинчувать! (1934 р.)*

Повірити в те, що Тичина в умовах тотального терору свідомо прославляв людоджерну владу, здоровій людині справді просто неможливо, розум не дозволяє. Але ж поет славословив. Та ще й як!

Мені пригадується такий випадок, що трапився у м. Черкасах під час мого проживання там у 1970-х роках. Один номенклатурний компартійний служака середнього віку К. з'їхав із глузду дивним чином. Будучи головою Обкому працівників культури, він одного робочого дня у своєму просторому кабінеті у багатоповерховому будинку профспілок скинув із себе весь одяг, взяв у руки червоний прапор, що традиційно бовванів тоді у кожному владному кабінеті біля великого сейфа, і зовсім голий, рішучим кроком почав марширувати довгими коридорами перед оторопілими службовцями, вигукуючи гасло: *«Под руководством мудрой партии Ленина-Сталина – вперед к полной победе коммунизма!»* і таке інше.

Знаєте, чим закінчилась справа? Люди поспівчували чоловікові, сміючись у душі і регочучи вдома на кухні, підлікували компартійного патріота і згодом дали йому нову відповідальну посаду голови Обласного фонду миру, правда, тепер уже у

малолюдному будинку із невеликим коридором. Про всяк випадок!..

А Павло Григорович як вхопив замолоду окривавлений більшовицький прапор, так і розмахував ним аж до своїх останніх днів, і ніхто із сучасників не зупинив, не пожалів його, не допоміг отямитись. Нікому і тепер замовити молебень по ньому, щоб його душа заспокоїлась хоч на тому світі. Тож хай мої читачі сприймають мої рядки не як злісну критику, а як правдиву молитву за відпущення гріхів і упокій душі духовно зламаного поета.

Між іншим, божевілля співця «комуністичних далей» добре оплачувалося і винагороджувалося. Назвіть мені, хто ще, крім П. Тичини, на той час на всьому радянському просторі був кавалером аж п'яти орденів Леніна, депутатом Верховних республіканської і всесоюзної Рад, міністром, академіком, членом ЦК Компартії України, Героєм соціалістичної праці, лауреатом найвищих радянських премій і т. д. Ну, хіба що Олександр Корнійчук.

Дурним скоморохам чи справді юродивим комуністична влада, дуже пильна влада, такої честі просто не виявляла, а нагороджувала тільки за великі труди, і як правило, за несправедні. І український поет-златоуст виявився справжнім унікалом, славлячи нелюдську владу. Куди до нього тому черкаському біснுவатому чиновнику! А великих маніяків суспільство не стільки любить, як остерігається, наче стихійного лиха, яке лютує, не зважаючи на усі людські норми і звичаї. Воно, бач, незвичайне, першорядне цабе!

А пан Сверстюк навчає нас полюбити одного із них. Дякуючи за науку, ми все ж нагадаємо йому слова О. Пушкіна про те, що геніальність і злодійство несумісні. Якщо авторитету Пушкіна недостатньо, то хай Є. Сверстюк прочитає в газеті «Літературна Україна» дволітньої давності статтю Гриця Гайового «Відповідь корифеєві». Гриць – колишній дисидент, який із юних років відбув багаторічне ув'язнення у радянських таборах, відомий тепер письменник-сатирик, дуже предметно і доказово полемізував з приводу «пухнастості і чистоти» автора оди про Дзержинського, написаної 1937 року, тобто Тичини.

Гадаю, що двох авторитетів достатньо, не кажучи вже про головного – український народ, який із «великої» любові до поета,

оспівав його не в одному дошкульному куплеті, відомому кожному школяреві. Бідний народ! Не доріс до розуміння тичинівської висоти. В якій ще країні світу є такий поет, котрого б так цінувала влада і так не поважав народ? Літературних снобів і армію тичинознавців до уваги не беремо. Відповідь для мене відома.

Немало уваги у своїй статті Є. Сверстюк приділив благодушному міркуванню про те, що Тичина і подібні до нього письменники страждали на умовній волі не менше, якщо не більше, ніж ті, хто «насолоджувався» у гулагівських концтаборах. Звісно, так розмірковувати вже не можуть тисячі замордованих сучасників Тичини. Про почування одного із них до болю правдиво розповів Іван Багряний у романі «Сад Гетсиманський». Невже Є. Сверстюк, колишній політ'язень, не читав цієї трагічної історії, котра нагадує про страсті Христові? Та євангельського Христа, пам'ятається, мучили всього один день, а в радянських тюрмах людей терзали десятками років. Оце вже страсті Господні!

Звісно, тут можна, теж виявивши юродство, перефразувати афоризм сталінських часів, що страждання одного (Тичини) – це трагедія, а муки і смерть мільйонів жертв – просто статистика. Невже відбування тюремного строку самим Євгеном Сверстюком було таким благополучним і приємним, що його можна ототожнити з «муками» існування приміром О. Корнійчука, М. Стельмаха, М. Бажана чи будь-якого іншого лауреата радянських премій? За сверстюковою логікою виходить, що перелічені письменники разом із П.Тичиною були не любимцями, не ідейними прислужниками, а жертвами комуністичного режиму, тому їх можна поставити в один трагічний ряд жертв поряд із такими людьми як Микола Скрипник, Сергій Єфремов, Михайло Грушевський, Микола Куліш, як тисячі й тисячі інших убитих українців. Ні, в такій логіці проглядає диявольське лукавство, і вона для нас не прийнятна! Невже вона впливає із християнської філософії? Сумніваємося! Убита вовком вівця і тут же убитий мисливцем вовк – не рівнозначні жертви. І Павла Тичину, оспівувача комуністичного режиму, аж ніяк не можна класти до «дної ями» із тими замордованими людьми, яких незліченними штабелями уклали до неї «піонери збільшовиченої ери», возвеличені поетом.

Зрозуміло, що важко жити з нечистою совістю, будучи постійно заляканим і роздвоєним, проте люди при звичаються до всякого становища, навіть до тюремної каторги, хоч в народі влучно кажуть: «Тюрма не страшна, та чорт їй рад!». І все ж пристосування нечестивця до важких умов життя не виправдовує його нечестивості і його нечестивих засобів до виживання. Тож не треба видавати активного прислужника кривавого режиму, навіть найгеніальнішого, за його жертву. Шляхом лукавої софістики можна виправдати будь-які вчинки і навіть злочини. Але людство за многі тисячоліття навчилося бачити різницю між добром і злом. Якраз на такому баченні і базується людська цивілізація та більшість світових релігійних вчень.

Схоже, що пан Сверстюк – проповідник християнських заповідей, черпає мудрість не стільки з Євангелія і Біблії (Тори), як із Талмуду, в якому дається тлумачення Тори пізнішими іудейськими мудрагеями, за повчаннями котрих «богообраним» дозволяється лицемірити, обдурювати і визискувати всіх, хто позбавлений «богообраності». Бачите, як це нагадує вже згаданий табель про ранги, тільки вже у світовому вимірі! Але такий підхід не дає повної відповіді на запитання, що ж подвигає п. Сверстюка захищати лицемірство і дворушництво заляканого Тичини. Навіщо колишньому радянському політв'язню, а тепер редактору церковної газети «Наша віра», так ревно засвічувати свічі перед образом співучого колабораціоніста? Що таке вагоме стоїть за тими сумнівними цінностями християнського філософа, котрі він доносить до читачів письменницької газети, сподіваючись на їхню прихильність? (Так, пане Сверстюк, дехто із них ще й аплодуватиме вам! У комуністичному інкубаторі було вилуплено немало безпам'ятних манкуртів). Щоб обґрунтувати відповідь, маємо звернути увагу на деякі тенденції у теперішньому суспільно-політичному житті, ідейно пов'язані із темою нашої розмови. Почнемо з прикладів.

Зовсім недавно у невимушеній розмові зі мною один теж відомий колишній дисидент і політик (М. Г.) із поблажливою усмішкою осудив Ліну Костенко за відмову від найвищої державної нагороди «із рук новообраного Президента – справжнього

українця», за його словами. Мій немолодий співрозмовник, обізнаний зі всіма обставинами і деталями відмови, як свідок і учасник дійства, напевно, навіть не допускає думки, що можна відмахнутися від такого високого дарунку, коли довкола всі вдовольняються церковним правилом: «всяке даяніє – благо». Йому не зрозуміло, що безкомпромісному митцеві було б незручно і тісно стояти в одній шерензі Героїв України поряд із десятипудовою «геройською» фігурою Єфіма Зв'ягільського, українського(?!) экс-Прем'єр-міністра, який після сумнівного урядування довго переховувався в Ізраїлі, будучи звинуваченим у розкраданні державної власності в особливо великих розмірах, висловлюючись мовою карного кодексу, а потім за пережиті страхи нагороджений по іронії долі геройським званням. Воістину незбагненні шахрайсько-героїчні шляхи у нашому королівстві!

А ось у «Літературній Україні» від 1 березня ц. р. читаємо: «Учора усі майдани України ревіли: «Ю-щен-ко!», а сьогодні його вже проклинають поперед своїх ворогів, за яких готові оддати всі зухом свої недоумкувато-електоральні голоси. З ваших же рук наріжний камінь видирають!».

Так картає українців за недоумкуватість ще один экс-дисидент-політв'язень Василь Захарченко, письменник із Черкас, який постійно і оперативно просвіщає читачів своїми найсвіжішими щоденниковими записами. (І куди так поспішати із недоношеними думками!). Невже він не розуміє істинності запитання: «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

А улюблений ним «наріжний камінь», на котрий і народ покладав великі надії, виявився таким невдалим, легкодухотілим, що вже сам розхитує основу всієї державної будови. І не треба свою сліпоту видавати за сліпоту суспільства. Його біда – недоумкуваті поводитирі.

Я, можливо, не зачепився б за цей «наріжний камінь», якби він не нагадав мені про інший щоденниковий запис В. Захарченка, опублікований у журналі «Дзвін», №9 за 2005 рік щодо виборів попереднього «наріжного каменя». Ось він: «Слава тобі, Господи! Наша перемога в Кучми в кишені... Україна житиме!». Чи варто

письменникові, лауреатові Шевченківської премії, з такою легкістю кидати на читачів вподобані ним політичні «камені»?

Я розумію, що В. Захарченко (чи хтось інший, кого я зачепив) може і мене зачепити: «Добре тобі було пописувати ліричні віршики, а окремі з них – із комуністичним душком, в той час, коли я «сидів» за національну ідею».

Що було, Василю, то було. Так довго нас учили на тичинівсько-бажанівських зразках, що ми не могли не прокукурікати колись на їхній лад і якийсь свій вірш-паровоз. Але хоч під старість нам не варто робити дурниць, а говорити правду і ворогам, і друзям, як це часом не боляче для них і для нас самих. Правда потрібна нам не стільки для самоочищення від гріхів молодості, а насамперед для того, щоб нова чиясь молодість не спіткалась об пеньки нашої нерозумності. На жаль, правду кожний розуміє по-своєму. Розум часом підказує: помовч – все влаштується і без твого втручання. Але душа не витримує і бунтує, як тепер, коли читаю інтелектуальні нісенітниці, точніше, химери людей досить поважних, першорядних, так би мовити.

Ну, як не обуритись, читаючи вульгарні вірші Івана Драча, начинені грубою матюкнею, що недавно щедро надрукувала «Літературна Україна», така по-дівочому сором'язлива і одночасно по-чернечому сувора до менш впливових авторів? Голова ілюзорного Конгресу української інтелігенції дозволив собі з олімпійською зверхністю зневажити не тільки освічених читачів газети, а й нашу мову. Чи не хоче він таким недостойним способом підживити підупалу читацьку увагу до своєї творчості? Чи він захотів доказати, давно увійшовши в роль авангардиста, що теж може утяти так, як ті сьогоднішні молоді авангардисти-матюшники, які тарганами повилазили із закамарків сучасної літератури (сучліту – на їхньому жаргоні)? То що ж сталося із уславленим «сідовласим» поетом-політиком? Проте ми не будемо далі забивати голови наших читачів своїми прискіпливими запитаннями. Може, тут справа пов'язана з тією аномалією, яка потребує діагнозу не мистецького, а медичного.

Що ж об'єднує наведені факти, взяті із літературного процесу? Що їх пов'язує із об'єктом нашої розмови? Найперше, в них ясно і чітко простежується суперечлива тенденція до викривлення дійсності людьми одного кола. І названого мною экс-дисидента М. Г., і экс-дисидента прозаїка В. Захарченка, і «головного інтелігента країни» І. Драча, і редактора-публіциста Є. Сверстюка, виходячи із їхніх намагань впливати на хід подій, об'єднує самоусвідомлення своєї першорядності і значимості у суспільстві, а також бажання постійно бути у центрі його уваги. І ми зовсім не заперечуємо їхніх колишніх заслуг. Але є ще друга сторона медалі, яка нам пояснює причину викривленого сприймання дійсності цими людьми і відображення її у їхніх писаннях.

Історія була дала шанс патріотичним і дисидентським колам творчої і білятворчої інтелігенції очолити народ на початку 1990-х років для утвердження його самостійності і державності, але вони, потрапивши у владні коридори, не справились із обов'язками будівничих держави для українців, здали позиції грошовим мішкам-гендлярам і відійшли у їхню тінь, а своє безсилля тепер прикривають захмарним ідеалізмом чи політичними збоченнями. Звісно, прикро для них, але ще більше для всіх нас.

Дехто із націонал-демократів-лібералів втомився від вічного дисидентства і потихеньку зійшов зі сцени. А декого із них поступово прикормили посадами, депутатськими мандатами (один із экс-дисидентів (Л. Т.) цими днями гордо похвалився на телепередачі, що він депутатствує вже 18 років!), пенсіями, преміями, вченими званнями, спецлікарнею для вищого чиновництва «Феофанія». (І як тут знову не згадати про привілеї Павла Григоровича?! Правда, в нинішніх не ті масштаби, не той розмах). Ще одні присмоктались, як діти до маминої циці, до соросівських та інших зарубіжних фондів і грантів.

А за все треба віддячувати. Крім тичинівського способу віддяки є багато інших, що роз'їдають душу і тіло нації. Одні платять повною лояльністю до нинішньої олігархічно-злочинної влади, інші обплывують світочів нашої культури і наші святині, а дехто філософською жуйкою стирає грані між добром і злом. Знаємо таких, знаємо!

Замість вивчення і виправлення своїх помилок частина патріотів, які трансформувалися в пристосуванців під модною вівіскою «демократи», для оправдання своєї неспроможності і свого колабораціонізму, шукають собі алібі найчастіше у подіях минулих днів чи у суперечливих особистостях, трактуючи їх на свій копил.

Одні містечкові анархісти-охлократи почали голосно реанімувати образ Нестора Махна, мало як не головного борця за українську державність, хоч українством і державністю від махновців і не пахло.

Інші – імпотентні монархісти – намагаються канонізувати гетьмана Павла Скоропадського, ще одні – партійно-комсомольський клан – освячують В. Щербицького, чи гордо іменують себе «православними комуністами».

А деякі екс-дисиденти християнського складу мислення почали захищати і возвеличувати своїх недавніх духовних ворогів, бо, розгубивши свої первинні ідеї, вони проходять свій шлях до кінця не так твердо, як його пройшли Олена Теліга, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, як його тепер незалежно проходить Ліна Костенко. Отож різні лукавці вчать нас чорне називати білим, юродство – божим даром, а зраду – замаскованим подвигом. У картярів така підміна називається махлюванням. А як вона називається у філософів, зокрема, біблійних?

Під кінець, знову повертаючись до Тичини, процитуємо ще одну майже детективну заяву Є. Сверстюка: «Він (Тичина) займає місце, як видатний поет. Саме тому його хотіли у нас *забрати*». Вона спантеличує і викликає зливу запитань.

Хто хотів *забрати*? (Росіяни? Китайці? Ескімоси? КПУ? ГПУ? ЦРУ?).

Навіщо *забирати*? (Щоб учитися в нього славити компартію? Для психіатричного обстеження?).

Яким чином хотіли *забрати*? (Вивезти за кордон всі його книжки? Поставити поетові найвищий пам'ятник не у нас, а на острові Пасхи?).

О, Боже, допоможи розкумекати! І нікому не дозволь, Всемиловий, забрати у нас першорядного юродивого, хоч і богохульника, прости йому, Господи!

Я взявся за перо, пане Сверстюк, не для того, щоб зловтішатися над недолугістю окремих людей чи груп народу. За всіх нас боляче і страшно. Колись чудового молодого поета, який прокладав своїми «Сонячними кларнетами» нові шляхи у поезії, чекісти із числа містечкових гендлярів перетворили на залякане посміховисько, а нам сердобольним і гордим важко тепер у таке повірити і змиритися із суворою правдою. Це трагедія не стільки самого П. Тичини, як всього народу. І якщо ми плачемо чи сміємось над долею Тичини, то оберігаймо весь народ від його жорстокої помилки, його долі. Можна простити і помилувати одного. А хто помилує всіх нас, об'єднаних словом «нація»? Не видно таких доброзичливців ні близько, ні поза обрієм не видно.

Ні, порятовують нас не християнські чесноти рабовласницьких часів – поблажливість і всепрощення, нав'язувані нам чужинцями уже ціле тисячоліття, а тільки твердість духу і ясна ідея: ми є і будемо, доки й світ стоятиме! А ідеї мають здатність матеріалізуватися.

Якщо ж і надалі будемо керуватися лукавими філософемами і не будемо давати їм відсіч, то скоро всі ми, «недобитки православні», дружно заспіваємо замість теперішнього гімну «Ще не вмерла Україна» трохи вже призабутий: «Союз нерушимый республик свободных...». Амінь!

5 березня 2007 р. *

**Опубліковано зі значними скороченнями і зміненним заголовком в «Українській газеті плюс» від 5 – 11 квітня 2007 р.*

ЧАС УТОЧНИТЬ ДІАГНОЗ

(Відповідь колишньому дисиденту-тичинолюбу)

У «Літературній Україні» нещодавно опубліковано відгук Василя Овсієнка на мою статтю «Лукавство экс-дисидента або за що Є. Сверстюк розлюбив П. Тичину», оприлюднену в «Українській газеті» від 15.04.2007 р. Названу свою статтю я спершу запропонував саме «Літ. Україні», але вона категорично відмовилася надрукувати, посилаючись на гостроту моїх суджень, а тепер подала критику на мою публікацію та ще й у рубриці «Під гострим кутом».

Такий поворот справи нагадав мені про пригоду, яка трапилася із літературним Остапом Бендером. Коли великий комбінатор прочитав у місцевій газетці повідомлення про те, що він, потрапивши під конячину візника, відбувся легким переляком, спростував його так: «Клевета! Это лошадь отделалась легким испугом!».

Тож неодноразовий закид В. Овсієнка про те, що статтю мені замовив якийсь злостивець із газети «Персонал плюс» (плутає неухажний критик!) відпадає сам собою. Розчарую його ще більше: і гонорару за свій труд я від газети не отримав, якщо гонораром не вважати схвальні відгуки моїх читачів, в тому числі і поважних письменників. А зрештою, що в тім поганого, якби газета справді замовила матеріал? Це звична практика. І мене зовсім не бентежить питання, чи самому В. Овсієнку замовляв хтось відгук, чи ні. Я шаную критику, як одну із інтелектуальних ігор, але чесну, без пересмикування, чим грішить мій опонент.

Спростуємо і деякі інші вигадки та твердження В. Овсієнка. У своїй бездоказовій замітці він повчає нас, за що треба любити П. Тичину, долучаючи його до списку розстріляного в 1930-х роках покоління, посилаючись при тому на авторитет антології «Розстріляне відродження», виданої 1959 року за кордоном, у Мюнхені, здається. Навіщо ви, пане Овсієнко, нав'язуєте нам цю давню антологічну вигадку? Невже ми у себе вдома не знаємо

тепер, хто насправді був розстріляний, а хто облудно оспівував той голодоморно-розстрільний час. *«О, великий час! Неповторний час!»* (П. Тичина, 1933 р.). Шануючи ранню творчість поета, ми не забуваємо того, що він сам же її перекреслив, ставши на службу більшовицькій диктатурі, якій він самовіддано служив до останніх своїх днів.

Якщо самого В. Овсієнка у радянські часи і надихала та антологія, привезена тайком із-за кордону, то комуністична влада десятиліттями змушувала мільйони людей змалечку зачувати політичні куплети Тичини во славу більшовицького кодрла. В'їлись вони надовго у кров кількох поколінь наших людей, в тому числі і шанованих шістдесятників. А то чого б це дехто із них так ревно ставав на захист честі співця «комуністичних далей»?

Майже півстоліття тому (саме у рік виходу згаданої антології із віршами «розстріляного» Тичини) російськомовний тоді ще студент, а згодом видатний український письменник Григійр Тютюнник писав у листі до дружини про те, яку перспективу мають *«подхалимы, наподобие П. Г. Тычины, который недвусмысленно заявил на съезде, что, мол, зачем и что нам писателям искать, если у нас есть партия. Bravo, П. Г., вы делаете еще один шаг к гибели вашей карьеры художника!»* (Взято із книжки Олександера Шугая *«Усе живе – тепле...»*, 2007 р.).

Яку прозорливість виявив юний Григійр, і який прокислий духовний вінегрет нам досі підсовують поважні тичинолюби Сверстюк і Овсієнко! Не Тичину треба захищати, панове, від давньої нелюбові народу до нього, а народ слід захистити від колишніх і теперішніх пристосуванців-колабораціоністів тичинівського зразка.

Саме таку думку я ґрунтовніше обстоював у полеміці з Є. Сверстюком, і це не вимагало особливих зусиль, бо правду про Тичину знають всі люди старшого покоління, проте не всі (особливо вчені-літературознавці) наважуються її сказати вголос. Видається, що маємо справу не стільки із феноменом культури (літератури), як із проявом духовної патології суспільства, його інтелектуальних вершків.

Захищаючи Тичину, п. Овсієнко не послався на жоден його рядок, в якому б поет засумнівався у святості більшовицького режиму, не кажучи вже про його осудження. Не послався він, бо у Тичини, морально зламаного ще на початку 1920-х років, жодного такого рядка немає. Натомість мій критик для оправдання П.Тичини наводить чотиривірш з антирадянською спрямованістю, написаний бентежним В. Сосюрою, якого ми й любимо за його бунтівливу душу, за синівську любов до України, хоч і він грішив комуністичною риторикою, як грішили в тій чи іншій мірі майже всі літератори радянської доби, не виключаючи і автора цих рядків. Однак праведність за християнським та й за вселюдським поняттями полягає не в тому, щоб ніколи не согрішити, а в тому, щоб провину усвідомити і спокутувати добродієм. А божевільно переляканий і одночасно самозакоханий Тичина так і не усвідомив свого великого гріха перед народом і помер без каяття.

Пригадується, як про стосунки між Тичиною і Сосюрою, про відмінність їхніх громадянських позицій недавно полемізував у пресі відомий письменник, колишній політв'язень Гриць Гайовий. Видно, літературознавець В. Овсієнко не читав його справедливих суджень. Чи, може, він і імені Гайового ніде в літературі не зустрічав? Запитання не зайве. Бо деякі простакуваті вислови В. Овсієнка свідчать про те, що він, вступаючи у публічну полеміку, лінується навіть хоч трохи познайомитись зі своїм опонентом, заглянувши до бібліотек і довідників, а натомість тиче йому пальцем межі очі: «Хто ти такий, що я тебе не знаю?!» Треба, треба знати, незнаючий літературознавцю, бо, як відомо, незнання закону не звільняє від відповідальності за порушення закону!

Я, наприклад, прочитавши вашу замітку, не став відповідати просто якомусь там невідомому грубуватому дядькові, а довідався від колег-літераторів, про те, що ви – дипломований учитель-філолог, колишній політв'язень із двома судимостями. Із Інтернету я також довідався, що мій критик опублікував цілий ряд статей про свою правозахисну діяльність, є лауреатом премії імені В. Стуса, і аж тоді я взявся за перо, щоб дискутувати предметніше, а не задавати йому наївних запитань.

На перший погляд мій опонент – серйозний чоловік. Але з якого такого великого розуму він, ні сіло ні впало, піддав сумніву українськість мого прізвища, а отже, і моїх етнічних коренів та й самої моєї присутності на білому світі: «Не буває таких українських прізвищ, як Марсюк. Та ще й у літературознавстві»? Коли я зараз перечитую цей пасаж В. Овсієнка, мені і на думку не спадає, що такі дурниці він пише лише тому, що його прізвище (ім'я теж) має грецьке походження за свідченням етимологічного словника (Овсій – Євсей – Євсей), а за іншим джерелом – єврейське походження. І все ж я спростовую його базарний випад: у моїх жилах немає крові ні грецької, ні турецької, ні семітської, ні хохляцької, а тече тільки українська кров моїх предків, які споконвіку жили на північних відрогах Волино-Подільської височини, доки більшовицькі опричники насильно не розкидали їх по різних закутках радянської імперії.

А пан Овсієнко знову тиче пальцем, спонукаючи дати відповідь: «Де він (себто я, В. М.), такий відважний був у часи Тичини або Сверстюка». Ну, по-перше, часів-епох із такими іменами (бодай і відомими) просто не існувало, а був один час *радянський, «великий і неповторний»*, як ми вже відзначали.

А чим я займався? Виживав і розвивався зовсім не в тепличних умовах, із дворічного віку марно чекаючи повернення свого батька – донецького шахтаря, якого «за політику» сталінські костоломи кинули «до 'дної ями». А ту довшу і глибшу за Дніпро яму для українського народу десятиліттями копав разом із чекістськими гробокопами і «серцем кучерявий» П. Тичина. Ще й як копав!

Було, пане Овсієнко, що й мене тягали на допити до КДБ, зокрема, і за поширення творів Івана Дзюби, за що тягали і вас, як свідчить ваша автобіографія в Інтернеті, і залякували мене, і на роботі я мав неприємності, бо я нікого не видав операм, ні на кого не переклав провину. Але то все «дела давно минувших дней», тільки штрих моєї не зовсім героїчної біографії. І тепер не стільки відвага, як совість і обов'язок, змушують мене говорити всю правду про душителей мого народу і їхніх пособників, під якою б личиною чи тичиною вони не ховалися. А якщо моя правда не сподобалась В. Овсієнку, то хай би він доказово переконав мене у

своїй правоті. Тим паче, що ми із ним не вороги, а в дечому суттєвому є, напевно, спільниками. Але на мою давню біду (а може, й не біду), я не визнаю правди корпоративної, тобто групової, якою попахує писанина В. Овсієнка. І незбросним оком видно: він намагається з'ясувати не істину, а те, що його опонент «не наш», а раз так, то він не сміє критикувати «наших».

Такий підхід В. Овсієнка до «наших» і «не наших» видається нам зовсім неприпустимим, коли ми довідались, що він тепер готує до видання енциклопедію про недавній дисидентський рух на Україні. Неупереджена людина відзначить, що не всі «наші», тобто ті інакодумці, які зазнали від радянської влади тюремних репресій (хоч усі ми ходили під її пресом), зробили для української громади щось таке вагоме, щоб тепер так гордо пишались перед нею на високих котурнах. Разом з тим на тисячах «не наших», тобто на тих малопомітних патріотах, яких репресії зачепили не так жорстоко, трималась і тримається досі українська справа. Наведу тільки один приклад.

В середині 1960-х років у Мар'їнську районну газету на Донеччині прийшов працювати перспективний молодий журналіст, автор прозової книжки, і безперервно пропрацював у ній більше 40 років. Протягом цих довгих років і багатьох політичних змін у суспільстві він разом із редактором газети, чоловіком дуже дипломатичним і лояльним до влади, наполегливо відстоювали український статус своєї районки, яка під самим боком мільйонного Донецька була чи не єдиною україномовною у всьому Донбасі. І тільки в теперішні наші «незалежні» дні, відправивши на пенсію і старого редактора газети, і «не нашого» тихого патріота, районне начальство зробило газету російськомовною і відповідно спрямованою. Я сумніваюсь у тому, що до овсієнкової дисидентської енциклопедії потрапить ім'я цього донецького журналіста – письменника українця Миколи Хижняка, який недавно, на жаль, помер.

Звісно, Вітчизна має знати своїх справжніх героїв, які відкрито боролися за її утвердження у світі, а не за своє власне утвердження в ній. Вони наші без лапок, і багатьох ми знаємо. Тож порадимо п.Овсієнку надалі вдумливіше і переконливіше обстоювати честь

небагатьох «наших», щоб і його енциклопедія не перетворилася на демонстрацію хвалькуватого донкіхотства, яке аж випирає із його критичної замітки, спрямованої на захист Є. Сверстюка, а разом із ним і П. Тичини.

І якщо глянути на корінь проблеми, відкинувши всі політичні амбіції та ідеологеми, то що виходить? Увесь мій рід і по батьківській, і по материнській лініях більшовицька влада намагалась знищити і нищила ще на початку 1930-х років. Ще тоді НКВД-исти вбили мого дядька Антона за активний опір колективізації, мого батька Андрія закатували на каторзі на початку 1940-х років, дядько Микита загинув на світовій війні, захищаючи СРСР від німців. Багатодітні родини обох моїх дідів, які мали всього по 2 га землі, були більшовицькою владою пограбовані до нитки, виселені із своїх осель, одні – вислані на Кавказ, інші опинились у Донбасі.

І ось я, дивом уцілілий нащадок мого понищеного роду, вже у формально незалежній Україні насмілюся виступити у пресі із критикою позиції экс-дисидента Є. Сверстюка за те, що він освячує П. Тичину, який своєю творчістю славив губителів мого роду, потурав тій кровожерній владі і був фактично співучасником її злочинів. На захист п.Сверстюка одразу вискочив із оголеною шаблею, як той козак із конопель, інший экс-дисидент В.Овсієнко. І обом їм люб'язно надала свою трибуну письменницька газета «Літературна Україна», очолювана П.Перебийносом, колишнім чиновником ЦК Компартії України. А мені, письменнику, редактор-колишній цековець опублікуватись у «своїй» газеті відмовив і навіть із притиском порадив, щоб я свою статтю, взагалі, ніде не публікував, якщо не хочу мати великих неприємностей.

Ось ви, мої читачі, і розберіться: на чиєму боці правда, хто тут із нас дисидент і хто скривджений! А головне, що тісно пов'язує цих трьох людей: колишніх двох дисидентів і компартійного чиновника? Любов до Тичини? Можливо. Але частково. Найвірогідніше – кругова порука, як це не парадоксально. Є.Сверстюк і В.Овсієнко нині увійшли в роль авторитетних правозахисників, таких собі ідейно-літературних суддів, і П.Перебийніс їх боїться, не зважується зачепити, йому хочеться,

очевидно, пошвидше Шевченківську премію дістати, – не не зашкодили б часом! А екс-дисидентам він потрібний, як власник газетної трибуни і мимовільний їхній захисник. Як це тепер називається? Корупція! Політична. І П.Тичина при цьому, здається, далеченько збоку.

Скажу відверто: я трохи вагався, чи варто із-за Тичини вступати у гостру полеміку спершу із Є. Сверстюком, а тепер із В. Овсієнком, колишніми політв'язнями, адже вони певним чином вибороли право виголошувати перед громадою свої ідейні і політичні орієнтири. Але який орієнтир в образі П. Тичини вони нам нав'язують? А якими методами? Ні, такий духовний орієнтир для нас неприйнятний! І ніякі вигадки чи олімпійська зверхність моїх опонентів не змусять мене називати зло добром, а дворушництво, в тому числі і тичинівське – доблестю. Не можна мазати одним і тим же християнським елеєм творчість і Г. Сковороди, і П. Тичини, і В.Сосюри, і В. Симоненка, як це робить літературознавець і одночасно церковний ідеолог Є. Сверстюк на сторінках письменницької газети, увійшовши в роль літературного судді і законодавця. А Тараса Шевченка він у своїх проповідях останнім часом у тій же «Літ. Україні» та в телепередачах виставляє таким вже боголюбивим та добродішним християнином, наче він був не поетом-бунтарем, а таким собі благочестивим церковним батюшкою, який пописував вірші про любов до України. Хіба за такі духовні якості наш народ визнав би Тараса своїм пророком? Ні, люди цінують у ньому незламний царборчий і богоборчий дух! І цей дух не варто міряти коротеньким аршином християнської етики, яким постійно користується колишній дисидент, увірувавши у непогрішність своїх суджень. А літературна братія мовчить, як загіпнозована, та тільки кліпає очима.

Дисидентство – це стан душі, а не довічний привілей за колишні страждання від влади. Воно, як і всякий рух, має постійно розвиватися, вирізнятися гостротою бачення і дії. А дехто із колишніх інакодумців зупинився на державному роздоріжжі, задовольняючись новими зручнішими для себе умовами життя і уникаючи конфліктів із теперішньою антиукраїнською владою, яка

являє собою гібрид старої компартійної верхівки із великим капіталом злочинного походження. (Ось на кого усім нам слід би гострити пера, і не тільки пера!). Звісно, ці «дехто» можуть спокійно жити у полоні своїх зачерствілих уявлень, створювати нових ідолів, писати красномовні спогади про свої скромні подвиги, однак вони мають поважати право інших рухатись вперед, інакше думати і по-своєму дисидентствувати в сьогоднішніх умовах. Адже «дух, що тіло рве до бою», є вічнооновлюваний і нікому не підвладний. Чи не так, пане Овсієнко?

А найповніша оцінка П. Тичини і духовного тичинізму відбудеться тоді, коли перед вселюдським судом постане вся ідеологія і практика комуністичного режиму, який знекровив українську націю, лишивши тільки «недобитків православних», що ніяк не можуть отямитись навіть у часи формально незалежної держави. І неморально чинять ті сьогоднішні правдолюбів, які, гостро засуджуючи комуністичний геноцид над українцями, разом з тим поблажливо звеличують найактивніших «солов'їв» комунізму. Така разюча непослідовність може походити або від духовного надлому, або від християнського лицемірства. Час уточнити діагноз.

12.08.2007 р. *

**Опубліковано в «Українській газеті плюс», №33 від 4 – 10 жовтня 2007 р.*

ДИМОВА ЗАВІСА НАД 1937-м

Газета «Літературна Україна» від 6.09.2007 р., друкуючи статтю Євгена Сверстюка «1937. Що то було?», запросила своїх читачів підключитись до розмови, тобто дискусії, «про трагічні сторінки життя українського народу під жорстоким гнітом імперського тоталітаризму». Але судячи із заспівної публікації Є. Сверстюка і розставлених у ній акцентів, розмова не піде далі вже відомих фактів і запліснявілих висновків. Принаймні, моєї статті письменницька газета не надрукує ні за які гроші. Можу будь із ким побитись об заклад на такі самі гроші! Там редакційна цензура щодо порушених мною питань здавна знаходиться у надійних руках. Маю сумний досвід. Отож, авторе, шукай собі правдивіших видавців!

А які історичні відкриття зробив Є. Сверстюк у своїй статті? Адже вже її заголовок настроює нас на їх очікування. Однак Є. Сверстюк у дещо містичному дусі, згадуючи і Бога, і диявола, переказав загальновідомі речі про комуністичний терор і особисту роль Іосіфа Сталіна у ньому. Правда, він висловив і деякі слушні, хоч і загальні, думки про живучість більшовицьких ідей в українському суспільстві, про те, що «старий вірус адаптувався до нових умов і терзає свою жертву», що «нині навіть дрібний тиран стає сильним». А на своє інтригуюче запитання п. Сверстюк по суті не відповів. Не захотів, чи на зміг? Мабуть, і перше, і друге.

То чим же насправді був 1937 рік? І чому саме він найбільше фігурував і на з'їздах КПРС, і у підручниках з історії, і в засобах масової інформації, ставши в наш час символом більшовицьких репресій? Невже за часів комуністичної диктатури не було ще більших суспільних катастроф із численними людськими жертвами, які заслуговують на пильну увагу? Згадаймо лиш криваву Громадянську війну 1918-1921 років, чи голодомор українців у 1932-33 роках, чи убивчі депортації цілих народів! Чому ж і тепер так наполегливо підігривається інтерес саме до репресій 1937 року?

А тому, що він найперше був роком єврейського погрому. Щоправда, не всього єврейства, а того єврейського чиновництва,

яке реально і безпосередньо здійснювало диктаторську владу в СРСР у всіх сферах життя: політичній, ідеологічній, економічній, військовій, науковій, медичній, в органах управління різних рівнів. Ця розгалужена і міцна єврейська корпорація-мафія була перешкодою для установлення особистої влади Сталіна, без її знешкодження він не міг мати повного контролю над державою. І в 1937-38 роках він пішов на рішучий крок, влаштувавши криваву чистку кадрів на всіх рівнях, по суті поваливши другий Хозарський каганат.

Не виключено, що комуністичний вождь скористався досвідом свого червонопрапорного колеги А. Гітлера (Шікльгрубера), який прийшов до влади таким же чином кількома роками раніше. Звісно, німецький вплив був. Але вся практика марксистського комунізму якраз і передбачає установлення в державах особистої диктатури. Після смерті Ульянова-Леніна (Бланка), родоначальника більшовизму, Сталін став правофланговим у цілому ряду комуністичних диктаторів. Згадаймо Мао Цзе-Дуна в Китаї, Кім Ір Сена у Північній Кореї, Пол Пота у Камбоджі, Й. Тіто в Югославії, Хо Ші Міна у В'єтнамі, Ф. Кастро на Кубі і т. д. Отож диктаторство Сталіна визначалося самою природою комуністичного режиму, і 1937-й рік був тільки одним із кроків до одноосібної влади вождя.

Кожний із комуністичних лідерів був жорстоким тираном, і кожний народ може виставити кривавий рахунок «своєму» вождеві. Але правильніше буде виставляти рахунки комуністичним режимам та ідеології, які забезпечували панування кланів на чолі із вождями. Без такого підходу непереконливим є висновок, зроблений у сверстюковій статті на підставі слів М. Джілосо (югославського комуніста – єврея) про те, що Сталіну «буде належати слава найбільшого злочинця в історії». А чому не віддати пальму першості, наприклад, Леніну, організатору більшовицької диктатури, чи тому ж Пол Поту, під керівництвом якого «червоні», будуючи «комуністичний рай», знищили третину населення своєї країни?

Звісно, від репресій кінця 1930-х років постраждали, крім можновладного єврейства, ще багато людей інших національностей. А для України 1937-й рік був просто остаточною

«зачисткою», висловлюючись теперішнім терміном російських спецназівців. Головне знищення українства можновладні юдо-більшовики здійснили ще до 1937 року, застосувавши масові репресії з 1920-х років і здійснивши потім погромну колективізацію та голодоморний геноцид. Щоправда, репресії проти українського народу за комуністичної доби ніколи не припинялися. Вони і тепер ведуться, тільки іншими способами, адже не від добра населення України за останні 15 років скоротилося на 6 мільйонів чоловік. Весь великий капітал і промисловість, засоби масової інформації, значною мірою законодавча і виконавча влади в Україні знаходяться не в руках українців і спрямовані на все більше ослаблення української нації. Так тільки 35 % депутатів Верховної Ради останнього скликання визнали себе українцями. «Доборолась Україна до самого краю...»

Здійснивши у комуністичній імперії наприкінці 1930-х років своєрідний державний переворот, Сталін замінив єврейську диктатуру під хитрою вивіскою «диктатури пролетаріату» на свою особисту. Тепер йому не заважали здійснювати владу всілякі сховані і не сховані під псевдонімами троцькі, каменєви, зінов'єви, тухачевські, блюхери, якіри, косіори... Якщо в його оточенні ще знаходились окремі кагановичі, то вони вже не являли великої загрози для вождя, а були більше для остраху інших, наприклад, українців. (Дивно, як це ще досі у Києві не поставили пам'ятник Кагановичу, україножеру із півстолітнім стажем, адже в Одесі щойно возвели на постамент царственну україноненависницю Катерину II, а на Донеччині вже давно бовваніє пам'ятник ще живому московському мафіозі і «українолюбу» Йосі Кобзону, який своїм співом ностальгує за радянськими часами).

Пізніше у післясталінській історіографії відбулося засудження культу особи Сталіна у потрібних для компартії рамках, тобто відбулося переведення стрілок: всі злочини більшовицького режиму були приписані йому одному. Радянська пропаганда довго і голосно, але без суттєвого обґрунтування, звинувачувала комуністичного вождя в тому, що він фізично знищив майже всю «ленінську гвардію». Ось і Є. Сверстюк у своїй теперішній статті невпевнено намагався пояснити чистки керівних більшовицьких

кадрів то психологічними чинниками, то навіть механістичними, пропонуючи «розглядати 1937 як капітальний ремонт і масове викидання «амортизованих гвинтиків». Але всі дослідники тих подій послідовно випускають із поля зору етнічний фактор і, опустивши очі, мовчать, що і та «гвардія», і ті «кадри» майже поголовно були євреями, які, установивши свою диктатуру, розпоряджалися долями мільйонів людей, як різники на бойні.

Виникла парадоксальна ситуація. Сталінська пропаганда називала жертв великого погрому 1937 року *ворогами народу*, уникаючи всяких згадок про їхню національність, бо і в самого Сталіна (Джугашвілі), подекують, простежуються єврейські корені, а антисталіністи-євреї свій погром називали необґрунтованими *сталінськими репресіями*, щоб не оголяти суть конфлікту між ними і вождем. Так і досі гуляє світом: необґрунтовані репресії, репресії... (Ще й як обґрунтовані у голові вождя! Ще й як обґрунтовані у комуністичній теорії! Просто речі треба називати своїми іменами.). Між іншим, комуністична влада пізніше реабілітувала всіх «ворогів народу» того періоду, таким чином освятивши всі їхні попередні діяння по виморюванню трудящого і всього національно свідомого люду.

Зробимо ліричний відступ. І мого батька – простого шахтаря «за політику» теж згноїли у тюрмі сталінські опричники, примусивши мою матір тягати під землею шахтарську лямку, щоб не померли з голоду її малолітні діти. За таку нашу долю найпростіше було б і мені покласти всю вину на Сталіна, що я довго й робив, доки не зрозумів увесь механізм більшовицького панування. І тепер ні розум, ні серце не дозволяють мені звинувачувати тільки вожака цілої вовчої зграї, яка дорвалася до беззахисної поживи. І коли вожак у боротьбі за владу перегризає горлянки своїм суперникам, то мені жаль не їх, а беззахисної овечої отари. Жаль нас усіх, нездатних до самооборони.

Між іншим, мого батька так і не реабілітували (і досі формально я – «син ворога народу»), бо мій рід активно боровся проти більшовицької колективізації. А це прощенью, бачте, не підлягає. Та я ніколи й не домагався офіційної реабілітації батька. Господи,

перед ким і заради чого виправдовувати невинно убитого?! У синівському серці пам'ять про нього чиста.

Про національне забарвлення сталінських чисток 1937 року, як і про безприкладний голодомор на Україні, мовчали раніш, мовчать і тепер такі всезнаючі засоби масової інформації на Заході (ви знаєте, в чийх вони руках). І Александр Солженіцин у своїй крупнокаліберній трилогії «Архіпелаг ГУЛАГ» теж оминув тему національної приналежності репресивного більшовицького апарату. А для нього не було, напевно, таємницею, що в 1930 – роках більше 90% вищого і середнього командного складу органів держбезпеки і внутрішніх справ, яким підчинялись мільйонні військові армії, були євреями. Чого боявся письменник-правозахисник, перебуваючи у комфортній еміграції у США і маючи доступ до численних архівних матеріалів? Чи не того, що сталося за кордоном із Симоном Петлюрою, із Степаном Бандерою, чи з тим же Лейбою Троцьким та іншими політичними емігрантами?

І наш автор Є. Сверстюк у той час, коли почалося розсекречення архівних документів КДБ, пов'язаних із репресіями на Україні, не покопався в них, не розкрив суті подій 1937 року. Ми із розумінням ставимося до того, що йому, редактору церковної газети, важко піднятися до викриття злочинної діяльності мафіозних структур «богообраного народу» (за біблійними, щоправда, байками). Але якщо вже він береться за таку болючу для українського народу тему, то має говорити всю доступну правду і виходити із інтересів нашого народу, якщо він його вважає своїм. А багатослівне, хоч і гучне, «сотрясеніє воздуха» створює над історичними подіями лише димову завісу, яка служить явно не нам.

Насамкінець іще один ліричний відступ. Один мій колега недавно зауважив мені, що виступати проти сильних світу цього – все одно, що гребти голими руками проти сильної річкової течії. Я відповів, що якби жив за часів хана Батия, то боровся б проти монгольського іга, а якби на Україні надовше zostались гітлерівські окупанти, то я, підрісши, боровся б проти них, і будь-який поневолювач мого народу за минулих, теперішніх і майбутніх часів є і буде моїм особистим ворогом. Мій знайомий лише співчутливо посміхнувся, а мені подумалось: як в українців ослаб дух опору

тим, хто віками паразитує на їхній шиї. І як важливо зміцнювати той дух правдивим словом і розвіювати димові завіси над нашою історією!

15.09.2007 р. *

**Опубліковано в «Українській газеті плюс», №33 від 4 – 10 жовтня 2007 р.*

ТЕРОРИЗМ У ЦЕНТРИ КИЄВА (Варіант екскурсії)

Ви хотіли б прогулятися Києвом з пізнавальною метою? Тоді загляньте до Інтернету і виберіть собі платний екскурсійний маршрут. Їх перелік дивує розмаїттям назв: «Секретний Київ», «Сталінські тунелі під Дніпром», «Київ М. Булгакова, А. Ахматової», «Єврейський Київ» і т. д.

А я проведу для вас, якщо захочете, безкоштовну екскурсію під назвою, винесеною у заголовок статті. Погоджуйтесь! Маршрут цікавий, не дуже довгий, і моя розповідь буде насичена достовірними та утаємниченими фактами, навіть дуже і дуже.

Ми пройдемо історичним центром Києва (містом Ярослава) від колишньої Львівської брами аж до Володимирської гірки, оспіваної століття тому І. Нечуй-Левицьким у пейзажному оповіданні «Вечір на Владимирській горі». Там він писав: *«Мабуть, були великі естети наші давні київські князі, коли вони вибрали це саме місце над горами для свого житла й для молитви перед тутечки ж поставленим Перуном. Не менші естети були й ті... українці, що обробляли ці кручі й обсаджували їх тополями та кленками з великою вподобою»*. Під час нашої екскурсії ми теж побачимо, як ушляхетнюють свою землю теперішні українці, які вже домоглися своєї державності, формальної поки-що.

Почнемо ми шлях від Сінного базару, точніше, від того, що від нього залишилось. А осталась від колишньої ще не старої і вельми великої будівлі тільки така ж велика купа поламаного залізобетону і цегли, що височіє, як єгипетська піраміда, обгороджена високою бетонною огорожею. Височіє вже десятиліття, навіть деревця між уламками повиростали. Що за диво Господнє?! Не допомогли протести мешканців мікрорайону, тисячі людей залишились без роботи, ще більше – без сільськогосподарських продуктів, роками не вводиться в дію станція метро «Львівська Брама». Зате біля руїни гордо височіє новозбудований із золотистої цегли елітний, тобто панський, 20-поверховий будинок, до якого примикає змурований із такої ж

елітної цегли 7-поверховий офіс «Укрімпексбанку». (Зверніть увагу на ланцюжок: руїна – новобудова – банк!).

Таке руйновище не могло б так довго лежати в центрі жодної столиці світу, навіть там, де ведеться війна. (Згадаймо лише долю швидко відбудованого Хрещатика, підірваного радянськими диверсантами в роки війни, чи долю хмарочосів у Нью-Йорку, які рухнули в 2001 році!). А серед нашої столиці лежать наслідки дозволеного владою терористичного акту, як символ безсилля наших громадян-городян і одночасно, як символ влади грошовитих олігархів-терористів, які навіть своїх слідів не замітають. Якого великого пана очікують гектари огороженої навколо руйновища золотоносної землі? Хто на неї поклав своє несите око? І чому він так довго її не ковтає? (Бодай би подавився!). І ніхто не кричить на весь світ, не бомбардує київські владні коридори ні протестами, ні рішучішими діями. Дивно байдужих людей зібрав ти у нашій столиці, Господи!

Але підемо далі. Метрів за двісті виходимо на Львівську площу. Одразу впадає в очі, а точніше, лякає недобудова іще з радянського часу – багатоповерховий і довгий корпус театрального інституту. Вже двадцятиліття, мабуть, стоїть він без даху, чорніє вікнами-печерами та іржавими залізними балками-ребрами і руйнується, так і не доживши до новосілля. Кому таки належить ця старо-ново-недо-будова? Чому вона тероризує киян видом чорнобильської руїни і безгосподарності? Під час виборів з'являються на ній величезні агітаційні «бігборди», демонструючи самовдоволені пики тих, хто винен у злочинній бездіяльності (не)української влади.

Ідемо далі. Метрів за п'ятдесят на тій же Львівській площі, не доходячи до Торгової палати, знову натикаємось на високу огорожу. Агітаційний плакат над нею промовляє до нас, що «Православна громада шукає меценатів для побудови храму». Що ж, справа богоугодна! Тільки б не перетворилася вона на театральний довгобуд, адже, крім виритого котловану, інші роботи за парканом не ведуться також дуже давно.

Саме тут перейдемо вулицю і вийдемо на Пейзажну алею через вузький лаз, бо чимала частина вулиці теж закрыта високою

будівельною огорожею, за якою вже давно-давно нічого не будується. Напевно, хтось також «застовпив» цей ласий шматок золотоносної землі, а якісь конкуренти все не дають людині зводити скромну халупку поверхів на двадцять п'ять. Чи, може, якийсь високий чиновник ніяк не визначить, кому із претендентів продати цю земельку якнайвигідніше для своєї власної кишені? Поряд, на вулиці О. Гончара, так само вже давно «застовпило» посольство Словаччини чудовий сквер із дитячим майданчиком, про що свідчить високий металевий щит із урядовим дозволом на велике будівництво. Мешканцям навколишніх будинків, правда, поки-що вдавалось успішно відбивати це зазіхання братів-слов'ян, яким потурає високе українське чиновництво. Хай би у центрі Братислави українці спробували забудувати зелену оазу для дітей і дорослих!

А тепер кілька слів про Пейзажну алею, що є своєрідною пам'яткою культури, бо прокладена по трасі старовинного оборонного валу насипаного ще за часів княгині Ольги і Ярослава Мудрого. Радянські містобудівники, прокладаючи алею і охороняючи її законом, добре розуміли її історичну і духовно-оздоровчу цінність для киян, адже звідси відкривається чудовий вид на старі літописні гори, на Поділ, на Оболонь, на Троєщину, видно навіть верхівки Вишгорода.

Але спершу нам у вічі впадає старий напівзруйнований будинок - пустка, на стінах якого вже повиростали тополі та кленки. (Згадуєте слова Нечуй-Левицького?). В таких руїнах живуть тільки нічні привиди, бо їх навіть безпритульні бомжі обходять. Кому належить іще одна чорнобильська пустка, і чому вона десятиліттями лякає перехожих? Років з десять тому тут хотіли побудувати свій храм українські греко-католики, навіть місце освятили, але реалізувати добрий намір завадили попи московського патріархату разом зі своєю агресивною паствою. Греко-католики давно вже збудували собі храм в іншому місці, а руїна і досі темніє тут, як чийсь великий непростимий гріх.

Пройдемо ми далі алеєю ще метрів з двісті, обминемо постійну і широку калюжу в заглибині асфальту, яка нам нагадує бачену колись Миколою Гоголем на миргородській вулиці, а ця

перегороджує алею якраз біля пам'ятника князю Святославу Великому, скромненькому і за розмірами, і за матеріалом виконання. Обійдемо тут же залізобетонні фундаментні блоки, які щільно перегороджують алею, але пройти можна. Це так з одного боку забарикадувався новоспечений ресторан «Монако», що своєю терасою аж нависає над алеєю, звуженою ще й огорожею із залізних стовпців, а над рестораном із такою претензійною назвою нависає новозбудований високий чи то дім, чи то буддійська пагода із багатьма архітектурними надмірностями у вигляді вежоподібних наростів і незрозумілих терас і терасочок.

Хто дозволив звести це «вавилонське» творіння біля самого крутосхилу глибокого урочища навпроти гори Дитинки? Хто – не знаємо, але на протилежному боці цієї багатоповерхової споруди-дикобраза можемо прочитати на табличці: «Банк Петрокоммерц». (Пригадуєте ланцюжок: руїна – новобудова – банк?). Це вже дещо прояснює, адже столичною мерією якраз керує зовні простакуватий, проте дуже грошовитий банкір, який повідкривав філії свого «Правекс-банку» мало не на кожному розі всіх київських вулиць, наче павук павутину розставив. Та й найвищу посаду в державі теж займає банкір. Золотий час банківських гешефтів! Люди не орють, не сіють, не удобрюють землю, а тільки косять, сотні мільйонів «зелених» банкнотів косять. Хто і що може вплинути на таких скоробагатьків – господарів нашої землі і наших з вами доль?! Хіба що новий Святослав Великий...

Але пройдемо повз «Монако» із його підземним автопаркінгом і водограями, що вкрай звузили алею. (І не бояться бісові душі зсувів гори, що певною мірою вже дошкуляють старовинним будинкам на сусідній вулиці!). А пейзажну алею із обох боків тепер вже перекривають сотні і сотні припаркованих чиновницьких автомобілів. Пройти між ними можна, але щосекунди треба оглядатися і відскакувати вбік у тісні щілини між стоячими авто, щоб не роздавив якийсь «Мерседес» чи «Джип». Правда, можна вискочити на узбіччя алеї і йти вузькою ґрунтовою стежкою над самим крутояром, але чатує інша небезпека: весь час вам треба сахатися і завмирати, коли проведуть

свого бульдога чи вівчарку горді собакарі, які для вигулювання облюбували саме цю стежку-доріжку.

Хто влаштував киянам такий терор на історичній Пейзажній алеї? Агов! Відгукніться замасковані терористи хоча б у Київській мерії, в автоінспекції чи у Міністерстві культури! Бо у вищих владних кабінетах, знаємо, не почують нашого голосу. Там іде розподіл і перерозподіл (по їхньому – дерибан) народних цінностей у значно більших розмірах. Їм не до таких культурницьких дрібниць!

Наприкінці алеї, праворуч, вже багато років височіє довжелезний паркан (вкотре вже!), який часто хтось розмальовує написами: *«Дави нацизм в зародыше»*, *«Границы существуют только в головах людей»*, *«ОУН – УПА – фашисты»* і підпис *«Антифа»*, що дає зрозуміти, хто їх пише, адже влітку тут люблять тічкуватися оброслі кучерявою щетиною молодики із хозарською зовнішністю. Час від часу комунальники зафарбовують написи, але вони так само знову з'являються. Теж терор. Але хитрий і обережний, як постріл із кривої рушниці із-за рогу будинку.

А що за парканом? Великий котлован, гори землі, пеньки від спиляних розкішних дерев та «битовки» будівельників і сторожів. Вже багато років свідомі українці і мешканці ближніх будинків воюють (начебто із Міністерством закордонних справ) проти будівництва тут, у заповідній зоні, висотки із підземними автогаражами. *«Борітеся – поборете!»*. *

А тепер загляньмо з протилежного боку алеї (із собачої стежки) у глибину яру, де на старовинному урочищі Гончарі вже вишикувались довгими і тісними рядами (аж до Подолу) нові кількаповерхові палаци-особняки, один одного кращий і оригінальніший. Не будемо зараз розбиратись, яким товстосумам і за які заслуги вони належать і чи правильно вчинила влада, дозволивши знести геть усі старі будівлі на літописних Гончарах і Кожум'яках. Залишимо для іншої окремої розмови.

Аж ось і обійстя Національного історичного музею. Це місце – свята святих землі нашої, де законом заборонено вести будь-яку господарську діяльність, будівництво і навіть собак вигулювати. Але тут за високим парканом (!) вже давно ведуться якісь таємничі

(бо ніякої вивіски немає) землерийні роботи, останнім часом вже під великим зашкленним навісом. Заглядає туди багатовікова липа, що схилилась на залізну милицю, але про побачене нічого перехожим не розповідає. Засекречено!

Зате поряд із самим музеєм біля стародавнього язичницького вівтаря, де колись Перун стояв, донедавна було нап'ято великий матерчатий намет із хрестом перед входом. У ньому російськомовні попи правили службу не так во славу Сина Божія, як во славу московського православ'я. А цього літа на місці церковного шатрища казково швидко з'явилась вже дерев'яна капличка із тими ж попами, які за благословіння нинішнього Київського митрополита, який підчиняється Московському патріархату, стали називати свою нову «ізбушку» *Десятинною церквою Пресвятої Богородиці*, хоч вони з таким же успіхом могли б її назвати і Собором паризької Богоматері, і Храмом Василя Блаженного (на зразок московського), чи будь-яким іншим відомим храмом. А біля нової молельні поставили ще й халабуду для сторожів, почепили низку дзвонів із мотузками і все це обгородили парканчиком на зразок державного кордону, чи що. Постійно охороняють цю «святу обитель» якісь молодики в офіцерських шинелях радянського зразка, а нашивки на їхніх рукавах свідчать про належність до якогось таємничого «вірного козацтва». Для приваблювання людей до своєї каплички попи привозять із Москви (так рекламується!) то «*моци ясновидящей Матрѣнушки*», то «*кровоточивую икону*» ще якоїсь святої. І ці приманки досить дієві. Люди, здебільшого немолоді жінки, тягнуться сюди, щоб поклонитися «чудотворним» реліквіям. Свята простота! До церковці інколи зграєю навідуються огрядні і суворі з виду чоловіки, які прибувають на дорогих, схожих на броньовики, автомашинах і подовгу шушукаються із тутешніми «батюшками». А зовсім недавно до округлої каплички з одного боку таємничо швидко прибудували довгий дерев'яний коридор, схожий на залізничний вагон, а з другого – ще два дерев'яні зруби, що нагадують житлові кімнати – аж скіфські баби біля музею від здивування порозкривали свої кам'яні роти. Це вже схоже не на терористичний акт, а на агресивне захоплення нашої заповідної

землі. Хто дозволив на благословенному місці, де Кий заснував свій город – нашу теперішню столицю, звести будівлю, підпорядковану чужоземній церкві, а отже, й державі?! Схоже, що Московський патріархат через своїх київських агентів із все більшим апетитом «застовплює» тут плацдарм для ще значніших загарбань. Схожі дерев'яні церквиці-каплиці останнім часом з'явилися і на Сирці, і на Лук'янівці, і на Куренівці. Це ті, які я сам бачив. А люди кажуть, що у Києві їх значно більше, і що існує спеціальна російська будівельна організація по спорудженню їх не тільки у «святому» Києві.

З такою охороною наших святинь ми вже завтра на фундаментах літописної Десятинної церкви або Ольжиного палацу побачимо ще якусь єговістську молельню, юдейську синагогу чи християнсько-африканську церкву на зразок тієї, яку заснував у Києві нігерійський чорношкірий проповідник-комерсант Адаладжа. Досить того, що на умовно відновленому фундаменті Десятинної, який і так розбивається контрабандним потоком автомашин, щоліта відкривається кафе, де із самого ранку аж до пізнього вечора молодь із бокалами поклоняється давньогрецькому богові Бахусу...

А зблизька на все це зверхньо поглядає щойно відреставрований тут високий будинок, на якому наростили аж два нові мансардові поверхи, а над ними ще й щось схоже на чималу засклену теплицю. (Хтось же дозволив!). Перед ним змаліла і Андріївська церква неподалік, і Історичний музей, і вся наша священна минувшина. Зате тут буде величатися із висоти свого становища господар величезного будинку. Ви не знаєте, хто він? Ми теж не знаємо. Багато чого ми не знаємо про глитаїв-олігархів, теперішніх господарів землі нашої.

Вийшовши із сумнівно заповідної території Музею історії перейдемо Андріївський узвіз, тісно заставлений із обох боків сувенірними ларками під загальною назвою «Український вернісаж», де переважають російські «матрьошки» і різний одяг із комуно-радянською символікою. Правда, на противагу цьому мотлоху виставлені також дерев'яні булави, тарелі, вишивані сорочки і навіть футболки з нагрудним написом «Дякую тобі, Боже,

що я не москаль!». Однак перетнемо мистецький базар без ширших коментарів, залишивши їх для іншого разу, і попрямуємо коротенькою Десятинною вулицею, щоб полюбуватися іншими дивними зразками новітньої столичної архітектури.

Ось над будинком-архітектурною пам'яткою, в якому розміщений «Музей коштовностей України», завис журавлем підйомний кран, подаючи на дах цеглу та інші будматеріали, бо якісь мудрагелі також нарощують один чи два нові поверхи. Ні, не простий чиновник надбудовує собі велике кубло на красивому високому будинку біля самої Андріївської церкви. Знай наших!

Аж ось цю дуже респектабельну вуличку перегороджує шлагбаум, біля якого темніє міліцейська будка, звична біля посольських резиденцій. Так і є! Вивіска на будинку вказує на перебування тут посольства дуже поважної острівної держави, яка веде активну боротьбу із так званим міжнародним тероризмом у світовому масштабі. А чому весь тротуар перед будинком посольства так заставлений великими залізобетонними кубами, зверху замаскованими під квітники, та пірамідальними бетонними надобами, схожими на протитанкові і зчепленими між собою залізними ланцюгами? Бракує тут хіба-що протитанкового рову. Невже мешканці посольства Великобританії так бояться вибухових терористичних актів? Від кого? Від нас – мешканців Києва? А хіба такі архітектурні споруди на тротуарі не є актом терору проти киян і гостей столиці, які потоком, але бочком і з певною осторогою проходять бетонним лабіринтом, рухаючись до мистецького Андріївського узвозу?

А через вузьку дорогу навпроти височіє Міністерство закордонних справ України. Йдучи за прикладом іноземних дипломатів, наша поважна установа мала б про всяк випадок зайняти ще потужнішу кругову оборону, включаючи танки, доти, гармати... А за кілька десятків метрів від посольства золотисто поблискує відшліфованими гранітними плитами теж не простий високий будинок без вивіски на фасаді і також без оборонних рубежів. Тільки у просторому вестибюлі із блискучими металевими колонами і можна прочитати позолочену назву фірми «Систем капитал менеджмент», яка належить, кажуть,

найбагатшому «українцеві» і некоронованому королю Донбасу Рінату Ахметову. Ну, все ясно! Свою контору мільярдер міг би обкласти і плитами із щирого золота. Але тоді вже без кругової оборони будівлі було б справді не обійтися. І за досвідом ходити не далеко: посольські редути поряд.

І все ж українцям треба повчитись у завбачливих іноземців, які навіть у такому надто вже миролюбному місті бояться тероризму і убезпечують себе, як можуть і як ми те їм дозволяємо. Нам би хоч трохи їхньої самодостатності і рішучості себе захистити! Україна, як васал міжнародних політичних структур, посилає батальйони своїх вояків на боротьбу із тероризмом то в Косово, то в Ірак, то ще кудись в Африку. Далеко, панове урядовці, посилаєте наших хлопців! Поближче б! Наприклад, хоча б один антитерористичний батальйон слід увести до Києва, і хоч по одній роті – до обласних центрів, та спрямувати їх у найглибше русло боротьби із фінансово-мафіозними угрупованнями, які шахрайськими обгородками тероризують і знекровлюють український народ. Як би одразу ожила та помолоділа Україна! Швидко посходили б старі виразки на тілі цілої нації, до яких ми частково доторкнулись у самому серці нашої преславної столиці.

А далі ми з екскурсією не підемо, бо за вулицею Десятинною вже починається Володимирська гірка, на якій сяють бані відновленої церкви Михайлівського золотоверхого монастиря. Про її принади я розповідати не буду, а відправлю читачів до вже згаданого оповідання Нечуй-Левицького. Хай відпочинуть від вражень, нав'язаних недовгою мандрівкою сучасним Києвом!

А я щиро заздрю ідилічному настрою Івана Семеновича, з яким він споглядав київські красоти на початку минулого століття, неймовірно смертоносного для нас потім. Хочеться, щоб нове століття, на початку якого ми тепер оглядаємо не зовсім ідилічні київські картини, було для українців щасливішим, а ці теперішні потворні реальності видавались нашим нащадкам, як страшний сон.

24. 10. 2007 р. *

**Опубліковано під іншим заголовком і в скороченому варіанті в «Українській газеті плюс» від 1 – 7 листопада 2007 р.*

P. S.

Десь через місяць після опублікування даної статті численний загін організованої молоді за два-три дні знищив огорожу навколо майбутньої будови (автор статті теж брав посильну участь), навесні було засипано котлован, посаджено молоді деревця, розбито клумби... Чи надовго? Побачимо!

І побачили десь через рік: на місці засипаного котловану, у впорядкованому і озелененому скверику виросла навдивовижу швидко шеренга залізобетонних гаражів, схожих на оборонні бункери часів Другої світової війни. Хто збудував? За чиїм дозволом? Невідомо. Як і невідомо, коли молодь збереться їх зносити. Але вже зараз очевидно, коли дивишся на цю потужну споруду, що голими руками, навіть використовуючи ломи і лопати, її не взяти, як відому фінську лінію оборони Маннергейма. А ще важче буде здолати опір тих високих чиновників чи дуже крутих багатіїв (хоч зараз це одне і теж), які так відверто і нахабно ігнорують інтереси людей і наші культурні цінності, до того ж у Заповідній зоні Національного історичного музею, оголошеній такою ще вікопомного 1945 року. Ось так, братове кияни!

СЛУЖІННЯ? ВИСЛУЖУВАННЯ? ПРИСЛУЖУВАННЯ?

Запропонована журналом тема дискусії «Письменницька етика» досить багатогранна, але обмежені рамки статті спонукають і нас обмежитись висвітленням тільки однієї грані даної проблеми.

Новітня історія літературного конформізму (прислужництва) і колабораціонізму (співробітництва з окупаційною владою) пишним квітом розквітла у більшовицьку добу. Всіх літераторів, які не пішли на службу до людоджерної влади, було фізично знищено. У часи українського голодомору і політичних розправ у 1930-х роках одних тільки членів Спілки письменників України із 265 чоловік залишилось усього біля 60. Вижили тільки деморалізовані і залякані «інженери людських душ», за висловом Й. Сталіна. Їхнім прапороносцем був, як відомо, Павло Тичина, який під тиском тваринного страху за своє життя безсоромно виголошував свої заримовані агітки во славу сталінсько-кагановичівської банди. На нього, обласканого державними нагородами, чинами і званнями, рівнялась уся тодішня літературна рать.

Зрозуміло, яку мораль могла передати ця рота заляканих більшовицьких політруків наступним поколінням літераторів. Тільки з початком хрущовської відлиги стали пробиватися у літературі паростки письменницької відповідальності і чесності перед читачем. Література, хоч і зашорена соцреалізмом, все більше ставала носієм передового світогляду. Деякі літератори здобули визнання серед широкої читацької аудиторії. Це сприяло як відродженню творчих літературних традицій, так і модернізації літератури. Хоч влада обмежувала всяке мистецтво, як самодостатнє явище, однак феномен справжньої творчості пробивався крізь рогатки цензури і ставав визначальним, особливо в останні роки перед розвалом радянського режиму і в перші роки становлення української державності.

Деякі відомі письменники, маючи змогу тиражувати свої книжки десятками, а то й сотнями тисяч примірників, і повіривши у свою просвітницьку місію, стали проявляти громадянську

активність, аж до спроб боротьби за зміну державних порядків. Окремі з них, потягнувшись у велику політику, добряче в ній притерлись в перші роки становлення незалежної української держави. Та за десяток останніх років ситуація різко змінилася. Українці при теперішній формальній державній самостійності, дещо здобувши в політичній галузі, багато втратили у галузі культури. Відбувся занепад українського книговидавництва, більшість засобів масової інформації, опинившись у руках розбагатілих гендлярів, стали неукраїнськими (і одночасно – антиукраїнськими), занепало кіномистецтво і художня самодіяльність у селах і містах.

Зменшення впливу літератури на суспільство спонукало багатьох письменників, починаючи від уславленої когорти шістдесятників і кінчаючи молодшими генераціями красного, так би мовити, письменства, відходити від художнього зображення дійсності і вдаватися до проголошення гасел і до голої пропаганди своїх політичних поглядів. Очевидний тичинівський комплекс навиворіт.

Ось найсвіжіший взірць творчих потуг Дмитра Павличка – лауреата всіх можливих радянських і всіх пострадянських премій і звань:

*«Я знаю, панове, що партій нам т р а,
але як надходить перевертнів згряя,
в єдину когорту збиратись пора,
єдина програма – свобода святая!»*

(Газ. «Літературна Україна» від 26.04.2007 р.)

Мені, колишньому простому видавничому редактору, хочеться порекомендувати панові Павличку вжити у його тексті замість слова «панове» слово «братове», адже він звертається до людей, близьких йому по духу і по політичних ігрищах. Це ж вони, брати-патріоти-демократи-ліберали, перебуваючи багато років в одній владній макітрі, ніяк не змогли у сметані зчепитись в одне державницьке ціле, а все ковзали одне повз одного то до верховної влади, то знову на дно у солодку масло-сметану. А політичну владу і економіку в державі тим часом прибрали до своїх рук

неукраїнські злочинні сили, використавши слабкість і розкол у нашому патріотичному середовищі.

Та й палко пропагована поетом «*єдина програма*» так нагадує нам «Програму КПРС», за якою недавно мусили жити радянські громадяни і яку так славили придворні поети, отримуючи всілякі заохочення за свої політичні оди. Розуміємо, що компартійні слова солодко в'їлись у душу багатьох комуністичних солов'їв, викликаючи і тепер дуже приємні асоціації у декого із них. Але ж часи у нас вже не такі «програманні», на щастя більшості українців. А як вам подобається у Павличковому чотиривірші сусідство таких пишномовних слів як «когорта», «свобода святая» поряд із репанам «тра»? Але це дрібничка! Є й поважніші речі.

Ми могли б прокоментувати темпераментну статтю-оду Дмитра Павличка в тій же не зовсім за давнині «Літ. Україні», де він узявся за реабілітацію президентської діяльності Л. Кучми, але причина вихваляння Леоніда Другого не являє для нас ніякої інтриги, бо саме він в останні місяці свого «геніального» правління вручив Павличкові п'ятикутну зірку Героя України, щоб той пишався в одному ряду з «геройськими» черевами всяких там зв'ягільських, які шахрайським шляхом загарбали наші шахти, заводи, фінансові установи, навіть футбольні клуби, одне слово, всю нашу найприбутковішу економіку.

Тому звернемо увагу на загадковішу статтю поета «Українські письменники і Михайло Горбачов», якою він нещодавно розродився у котре вже згаданій газеті, наче у своєму власному щоденнику (а скільки письменників стоять у черзі, щоб надрукувати щось вагоміше!). Ми не будемо переповідати ні «героїчних» зусиль поета, які він здійснив, щоб потрапити на зустріч із Генсеком, ні його не менш «героїчних» реплік під час загальної бесіди, хоч за його пафосом проглядається думка, що ті його скромні репліки змінили весь хід не тільки української, а й світової історії. Вдумливий читач побачить у спогадах Д.Павличка всю глибину підлабузництва і загравання цілої групи тодішніх привладних українських літераторів із керівником КПРС, їхню світоглядну обмеженість, яка спершу кинула в політику їх, як героїв, а згодом викинула із політики, як банкрутів. А Дмитро

Васильович намалював нам просто містичну картину бесіди українських письменників із компартійним вождем, зобразивши її мало не як євангельську «тайну вечерю», себто учту Ісуса зі своїми учнями-апостолами. Ось тільки із його розмови важко визначити, хто на тій зустрічі грав головну роль, тобто роль Спасителя. Звісно, нам догадатись не важко, яку мету ставив автор, хизуючись своєю участю у колективному дещо панібратському спілкуванні з Генсеком, але своєю гордою позою він викликає сміх, як відома унтер-офіцерська вдова, котра сама себе вишмагала.

На жаль, рамки статті не дозволяють мені наситити її іншими цікавими фактами та подіями із нашого літературного життя-буття. І нехай не ображаються інші *відомі*, яким я приділю менше уваги, акцентувавши її головним чином на Д. Павличкові. Така вже карта сьогодні випала. Проте нам ще трапиться нагода хоч побіжно згадати імена не менш іменитих діячів, щоб їм не було прикро, що їх не помічають. Помічаємо, панове, все помічаємо! Помітили також те, що багато хто із відомих українських літераторів-політиків і патріотів-демократів ось вже роками із усіх трибун голосно кричать про свою любов до Вітчизни, а відправляють своїх діток на навчання до західних країн і прилаштовують їх там на гарно оплачувану роботу, щоб їхні чада-емігранти не страждали у рідній державі, не по-людськи збудованій їхніми ж галасливими патріотами-батьками.

Який же висновок зробимо із наведених прикладів? Письменник має залишатись письменником, носієм духовності свого народу за всіх владних режимів і за всіх ситуацій, адже його звання одвіку було найвищим. А політика, як то кажуть, справа брудна. Обкалявся нею не один український літератор, починаючи від Володимира Винниченка і кінчаючи нинішніми літераторами-політиками, які вже десятками років труться біля олігархічних політичних зграй.

Коли нашим «видатним» вже не дуже пишеться, а щось робити хочеться, то краще б зайнялись якимись культурницькими заходами чи програмами в засобах масової інформації, роботи тут непочатий край. Невже вони не помічають неподобств, які творяться в українському інформаційному просторі за потуранням

(не)української влади? Ось хоча б взяти теле-шоу *«Честь імею прігласіть»*, яке вже роками організовує для місцевого єврейства бізнесовий бос і заодно акордеоніст Ян Табачник . При своїй антиестетичній , м'яко кажучи, зовнішності і гаркавості він не соромиться годинами розсідатися-розлягатися перед телекамерою. Але ще більше дивує те, що перед ним не соромляться прилюдно сповідатись відомі артисти, письменники, політики і навіть якась церковна діячка в чернечому одязі (очевидно, диявольська спокуса виявилась сильнішою за чернече смирення і благочестя).

Ось цими днями телебесідою з оброслим до очей сивою щетиною і замаскованим темними окулярами Я. Табачником, власником невідомо чиєї честі, була ошчасливлена Ніна Карпачова, уповноважена Верховної Ради України з прав людини. Ледве поміщаючи своє черево у широкому кріслі, цей чи то нардеп, чи то акордеоніст, чи то землевласник (кажуть, що він за тата-президента Кучми привласнив чимало гектарів землі у Києві біля самісінького Дніпра), постійно спрямовував бесіду у таке русло: *«Вы, што не видите?! На Укг'аине быстг'о г'астут фашизм, нацизм, г'асизм, национализм!»*. Мовляв, бачте, які зловредні українці! Самі по своїй простоті віддали «честь имеющим» всі свої засоби виробництва та інформації, всі грошові потоки і навіть найвищі органи влади, а тепер тишком-нишком фашизуються, капосні, не даючи новим господарям в Україні почуватися спокійно на всі сто процентів і безкарно плювати на все українське. Мовляв, вимирали б вони тихенько собі у своїй резервації в центрі Європи, так ні! – намагаються чинити опір своїм визискувачам, нової хмельниччини їм, мабуть, закортіло. Але доки «честь и власть имеющие» мають надійну опору серед своїх прихвостнів – балакучих українських демократів-лібералів-пристосуванців, їм особливо боятись нічого. Але про фашистську небезпеку голосно каркати вони мусять постійно, щоб український курник знав, хто в домі господар.

Своїми телешоу також заповняє кілька телеканалів інший бізнес-комбінатор Дмитро Гордон, до якого «у гості» роєм злітаються найчастіше єдинокровні з ним трутні та інші відомі шершні, прописані переважно у столиці російської імперії, хоча і наші бджоли зрідка залітають, як ось днями довго розбалакував

Іван Драч (цікаво, чи він читав перед Гордоном свої вірші, начинені грубою матюкнею? Мабуть, перед ним посоромився, а ось у письменницькій газеті розперезався перед нами всіма... Тому я не став додивлятися передачу до кінця).

До речі, в Україну останнім часом почав учащати московський поет Євгеній Євтушенко, якого наввипередки запрошують на свої телебесіди і Гордон, і Табачник, і який залюбки веде кількагодинні теревені з кожним із них. Про спрямованість їхньої зовні нібито культурницької «болтовні» може свідчити навіть ось одне таке задане Табачником запитання: *«А как вы, выдающийся миг'овой поэт и г'ажданин миг'а, относитесь к г'аспаду Советского Союза? Вам ЕГО по-человечески не жаль?»*. І ось відповідь Євтушенка, *«гражданина мира»* (по грецьки це означає космополіт, по українськи – пройдисвіт): *«Конечно, жаль! Был такой огромный культурный простор! Грузинского поэта или аварского в русских переводах читали даже на Камчатке...»*. Сумно дивитись на цього вічно епатажного поета в барвистому піджаку, розцяцькованому великими квітками, і в широкій краватці з яскравими птахами-папугами, який останнім часом перед українською публікою повідомляє про своє українське походження. Але він не повідомляє, чого так запопадливо і давно вислужується перед «честь имеющими»? Невже нема за що жити? Невже нема за що купити авіаквиток в Америку, де він (за його словами) читає лекції про російську літературу в якомусь університеті?

Та хоч би один із наших солодкомовних завсідників радіо і телебачення чи тієї ж «Літ. України» дав гідну відсіч антиукраїнським силам, які ведуть масовану пропаганду, спрямовану на дезорієнтацію і деморалізацію української людності! Зараз наш телеефір засмічений програмами, які ведуть не тільки вже відзначені нами «українці», а й десантовані із Москви варяги, зокрема, Савік Шустер, Віталій Портніков, Владімір Кісільов, Саша Масляков – ведучий-динозавр молодіжних клоунад «КВН» ще з комуністичних часів, і їже з ними. Хоч свої спритно законспіровані теле-шоу вони ведуть під привабливими гаслами: «Свобода»,

«Правда», «Життя - Live», але співають на наших екранах не на наш мотив і не нашим голосом.

Невже в Росії, яка витурила із свого дому названих свободо-правдо-життє-борців, не актуальні ці гасла? Звісно, актуальні і необхідні. Але Москва розкусила цих пропагандистів-інтернаціоналістів, які, прикриваючись красивими вивісками, покликані розкласти суспільні і державні основи, щоб світовим пройдисвітам було легше грабувати місцевий люд.

Звісно, більшість українських (тільки за назвою) телеканалів та масових газет знаходяться в руках олігархів-космополітів, тому українському правдивому слову важко туди пробитися. Та й автори українських культурологічних програм не поспішають туди пробитися, якщо у них, взагалі, є з чим туди потикатися, крім реклами своєї бездіяльності. А патріотична українська преса така малотиражна, що до широкого читача не доходить, до того ж ще й побоюється зачіпати масові видання, де українофоби почуваються, як риба у воді. Про зарубіжні (російські) засоби масової інформації в нашому окупованому інформаційному просторі ми вже мову навіть не ведемо. З ними і так все ясно!

А наші телеканали державно-культурницького спрямування «Культура» та «УТР», роблячи дещо для пропаганди сучасної музики і театру, так заклопотані передачами про писанкарство, вишивання, допотопне ткацтво, в'язання гобеленів, про малювання ікон, архітектуру старих церков, про різні церковні обряди і так захарашені авторськими марнославними передачами, що наче й не помічають, як сучасну культуру і духовність народу нищать всілякі приховані і неприховані україноненависники на українських же телеканалах. Чи це не їхній обов'язок – давати їм достойну оцінку і належну відсіч?

Конкретна робота для наших *метрів* у засобах масової інформації була б суспільно значимішою, ніж очолювання ними різних мертвонароджених конгресів, спілок, комітетів чи таких бутафорських організацій, як теперішнє козацтво. Звісно, виходити на арену радіо чи телебачення вони мають не для самореклами і самовихваляння та й не з такими політичними гаслами, як «Я знаю,

панове, що партій нам тра...» Однак рідко хто із наших митців протиставляє своє щось вагоме чужому «Честь іменю».

Намагається протистояти в ефірі дехто із наших поетів-піснярів, зокрема, Микола Луків, Вадим Крищенко. На радіо вже роками привертає увагу програма «20 хвилин із Володимиром Яворівським», в якій автор торкається деяких болючих тем нашої минувшини, зокрема, Голодомору, політичних репресій. На жаль, він постійно уникає сьогоднішніх гострих проблем у нашому культурному житті, не дає належної відповіді українофобам, які заповнили українське (тільки за назвою) телебачення. А кому ж, як не пану Яворівському, голові Комісії з культури при Верховній Раді України, голові Спілки письменників України належить очолити захист наших культурних надбань від навали чужої псевдокультури, яка роз'їдає суспільство!? (А він більше зайнятий комерційними справами, пов'язаними із спілчанським майном, із продажем письменницької поліклініки, за виручені гроші від продажу якої він провів у Києві кілька галасливих зібрань маловідомих нам письменників з різних країн під гучною назвою «Слово без кордонів»). Ба, відомий кінорежисер Іван Ілленко недавно виступив було із гарним закликком: створити Українську повстанську армію для захисту нашого інформаційного простору, але ідея так і зависла у повітрі, як кукурікання півня у сільській ранковій тиші. Звісно, для реалізації ідей потрібні люди і гроші. Люди у нас начебто ще зовсім не перевелися. А ось наші гроші опинилися в чужих руках, і попробуйте їх тепер видерти, спробуйте!

Однак я не генератор революційних ідей, а такий собі шукач моральності у нашому деморалізованому суспільстві, зокрема, у письменницькому середовищі, безправному, безгонорарному, залежному від милостині багатих спонсорів-олігархів. А здеморалізована цивілізація (згадаймо пишний Стародавній Рим!), щоб вижити, мусить опертись на суворі моральні принципи, інакше буде поглинута прийшлими варварами. Щоправда, для нас небезпеку становлять не так закордонні зайди-варяги, як свої доморощені, що виростили на українських бульварах і скверах і виховані на російсько-більшовицькій історії та на талмудичній

філософії «богообраності». Дуже вже різні у нас з ними філософії і моралі! Питання стоїть одне: хто кого?

7. 05. 2007 р.*

**Опубліковано зі скороченнями у журналі «Книжковий клуб плюс», № 6 за 2007 р.).*

P. S.

Даний часопис був невдовзі закритий його власником, якому стала неприйнятною критична і смілива позиція редакції журналу, очолюваної талановитими письменниками і мужніми журналістами Станіславом Вишенським і Ярославом Оросом, які уболівали за стан літературного і культурного життя в державі і завдяки яким були опубліковано більшість моїх статей, зібраних у цій книжці. І ось після їхнього звільнення і закриття журналу та після зміни курсу «Української газети плюс» де ви, панове читачі, тепер прочитаєте чесне і незалежне слово про нашу літературу, про моральність і чесноти її творців? А я де опублікую свої нові критичні твори?

ОБЕРЕЖНО: БЕЗКОШТОВНИЙ СИР!

У київських хлібних крамницях останнім часом з'явився новий товар – «Газета нашого району», яку можна взяти безкоштовно – ціла купа лежить на полиці. Беру, знайомлюсь: 16 сторінок російського тексту, 286 тисяч примірників для Києва, виходить щотижня, розповсюджується через широку мережу продуктових магазинів.

Якщо ви подумаєте, що газета висвітлює саме продовольчі проблеми чи якість нашого «хліба насущного», то помилитесь. У ній публікується та сама побутова всячина, до якої ласа вся бульварна преса.

Разом з тим в останніх номерах тижневика (№ 9 і № 10 за 2007 рік) подано кілька похвальних заміток про мера Києва Л. Черновецького і його родину. В одній із них у сюсюкальній манері повідомляється про народження чергового мерового внука в американському Нью-Йорку, де раніше народились і старші його внучата, які (наголошується!) записані громадянами України. Ах, яка честь їй виявлена! У нас від розчулення аж сльози на очах виступили! Це ж якими щирими українцями виростуть нью-йорські внуки Льоні Черновецького, міського голови нашої столиці, який не володіє українською мовою і навіть цим хизується на телеекранах! В інших замітках повідомлено також про те, як київський мер прикрашав собою церемонії з приводу відкриття у столиці різних скульптурних пам'ятників, зокрема, Михаїлу Булгакову.

Якби ж то газета ще повідомила, скільки сотень філій свого «Правекс-банку» відкрив Л. Черновецький у Києві і який навар вони йому дають! А скільки сотень і сотень добротних квартир він умудрився скупити для своїх гешефтних справ? Варто було б також дізнатися, скільки тон гречки, пшона і олії роздав щедрий Черновецький пенсіонерам Києва напередодні виборів київського мера і яким чином він компенсував свої витрати на підкуп виборців, вже ставши мером? Скільки гектарів золотої київської землі він вигідно продав близьким до його особи клієнтам? Цікаво

було б також довідатись, що так тісно пов'язує мера-банкіра із церквою «Посольство Боже», яку заснував проворний нігерійський африканець Адаладжа і який дуже розбагатів, обклавши довірливих прихожан грошовими поборами і закликаючи їх вкладати свої кошти в заснований не без його участі банк «Королівський капітал» (у перекладі з англійської)? (Згодом нам стало відомо, що правоохоронці відкрили кримінальну справу і почали слідство з приводу злочинної діяльності власників цього банку і проти самого «божого посланця» Адаладжі, який постійно закликав свою київську «Христову отару» вкладати свої гроші до шахрайського банку).

І крім цих чисто гешефтних справ, варто б дізнатись, скільки годин на добу п.Черновецький працює на столицю, числячись її млявим мером, а скільки – на себе і своє потомство, спритно керуючи власною банківською імперією. Адже довідатись про це неможливо із київських міських джерел масової інформації, підпорядкованих мерії (газети, телеканал, радіоканал), бо вони створюють образ Черновецького, як такого собі простакуватого багатія, який прийшов до влади, щоб ощасливити київських старушенцій, роздаючи їм зрідка продуктові пайки. Прочитати б чесну і об'єктивну інформацію у наступних номерах «Газеты нашего района»!

А хто її видає? Зашифровано: ООО «Пресс-центр». Проте розшифровка міститься в останньому рядку останньої сторінки, як реклама: *«Сеть региональных изданий: «Газета по –киевски», «Газета по-днепровски», «Газета по-харьковски», «Газета по – одесски», «Газета нашего района».* Цікава «сеть», тобто, мережа! Тепер все ясно! Ці газетьонки видаються у чотирьох найбільших містах України, де мерами і по сумісництву державними адміністраторами є «українці» Гурвіц, Добкін, Черновецький (хто у Дніпропетровську – ще треба уточнити).

А тепер погляньмо на карту нашої держави, про яку такі ж «українські» політики перед кожними виборами голосно репетують, що вона невиліковно розколена і роздвоєна за мовними, релігійними та іншими ознаками, що в Україні гостро стоїть проблема захисту інтересів і прав національних меншин. Якраз вісь

«Харків – Київ – Одеса», створена мерами-хозарами, і ділить всю Україну, як ніж хлібину, на дві половини, щоб по частинах було легше проковтнути. А ковтають вони, знаємо, із вовчим апетитом, залишаючи українцям тільки крихти від їхньої рідної і важко заробленої паляниці.

А за чиї кошти видає безкоштовні газети ця хитра «регіональна сеть», постійно пропагуючи імена «добрих» мерів? Навряд чи за рахунок їхніх тугих гаманців, якщо для того є незахищені кишені бідних платників податків. А зрештою для олігархів Черновецького і К° видавати ще одну рептильну газету – просто дріб'язкова забава. Але якраз такі інформаційні забави і створюють суцільну димову завісу над політикою обкрадання та гноблення української нації. Для них важливо будь-яким базіканням відволікати нашу увагу від назрілого запитання: чому не українці керують своїми найбільшими містами-мільйонниками? (Та й такими, як Вінниця, Черкаси і т. д.). Тож не такою загадковою є та обставина, що бідні городяни обирають мерами своїх міст саме багатих і спритних ділків, адже вони ловко «розкручують» себе у своїх кланових засобах масової дезінформації, не гребуючи і допомогою таких розгалужених церковних структур на зразок африканського «Посольства Божого». Це діється майже за давнім прислів'ям: «Чого ми бідні? Бо дурні. А дурні, бо бідні».

А щедре підкидання безкоштовних газет у наші хлібні магазини дуже вже нагадує нам мишоловку із дармовим сиром. Ця акція, крім порушення санітарних норм, може також означати: хліб скоро подорожчає на вартість підкинутих нам газет. Не вистачить у вас грошень на бажану хлібину – беріть *«Газету нашого району»!* Безплатно. Лаф-фа!

7. 11. 2007 р.

ЛЮБОВ НЕГОЛОСНОГО ДИСИДЕНТА

Ознайомившись із романом Петра Федотюка «Тінь оси», опублікованому у свіжих номерах журналу «Вітчизна», я відкрив для себе чудового прозаїка-романіста. Щоправда, мені й раніше доводилося читати вірші та деякі оповідання П.Федотюка, котрі свідчили про його небуденний хист і творчі можливості. Був у нього й роман «Петрів Хрест» (1991 р.), цікавий як формою, так і ом, якого, на жаль, не помітила критика (та хіба тільки цей твір і цього автора?).

І ось новий роман «Тінь оси» відкриває ще одну грань обдаровання автора. В динамічному творі є чимало цікавих пізнавальних картин, ситуацій та спостережень із життя творчої інтелігенції, зокрема, із середовища радіожурналістів.

Калейдоскоп подій, які розвиваються у романі, не затуляє головної сюжетної лінії, не розпорошує уваги читача, а еротичні картини не гвалтують його уяву «циганськими страстями». Перед нами не потік свідомості, модний нині серед наших так званих постмодерністів, які часто і сліпо мавпують далеко не кращі теперішні і позавчорашні зразки західного письменства, а пробігає перед нашими очима потік живого життя, перебіг людських стосунків у недавні роки так званого застою за доби розвинутого соціалізму, чи то пак недобудованого комунізму. Роман позбавлений тих «родимих плям», якими часто грішать твори деяких теперішніх прозаїків: надмірна дидактичність та канонізація образів людей, які мали хоч якісь дисидентські настрої.

Головний персонаж Віктор Синицький, чинячи пасивний, тобто єдино можливий в тих умовах, легальний опір компартійно-кагебістському режимові, не здійснює справді героїчних вчинків, не стає на котурни ні перед начальством, ні перед колегами-журналістами, ні перед коханою жінкою. І все ж він герой тим непоказним героїством, про яке так гарно сказав у короткому вірші відомий японський поет XVII століття Басьо, пишучи про звичайні квіти:

*О, скільки їх на полях!
І кожна цвіте по-своєму.
В цьому найвищий подвиг квітки!
(Переклад з російської мій. В.М.)*

Немає в «Тіні оси» й банального любовного трикутника. А любов є, любов Віктора до заміжньої жінки Лари Завадської, чий чоловік носить не тільки «роги» зрадженого, а й офіцерські погони кагебіста. Здавалося б, який благодатний матеріал для того, щоб автор роману міг навігадувати детективних сцен таємного стеження за щасливими (і водночас нещасливими) коханцями чи наситити текст вигадливими методами переслідування суперника, інтелігента-інакодумця! Проте автор обрамляє взаємини цих людей у не менш цікаві і зримі рамки: державний зраджуваний муж виявляється не надто дужим чоловіком, а його дружина, вродлива, мудра і водночас кусюча, як оса, поділяє кохання із колегою-журналістом Віктором, однак їхня любов не дає їм постійної душевної рівноваги, властивої щасливим коханцям. До того ж Віктору завдає душевного болю його роздвоєне сумління, обов'язок перед своєю одомашненою дружиною Ніною.

За простими зовні подіями в романі «Тінь оси» читач відчуває рух глибинних життєвих течій, він перебуває у невидимому силовому полі, майстерно створеному автором, в атмосфері непростой діяльності редакційного осередку.

Твір Петра Федотюка глибоко драматичний. Головний герой почувається в стані ворожої облоги, в стані ретельного стеження за ним з боку редакційного начальства, він ніби постійно відчуває тінь оси, яка витинає навколо нього небезпечні віражі, щоб всадити своє жало. І весь хід любовного роману між Віктором і Ларою веде до несподіваної, як у новелі, трагічної розв'язки.

Приваблює образ Лари Завадської. Це, з одного боку, сильна особистість, а з другого, вона по-дитинному вразлива. Смертельно хвора, вона з останніх сил, допоки ще могла приховувати від коханця свою хворобу, боролася за щастя бути з ним. І, зрештою, стала для нього тільки тінню, тільки щемливим спогадом. Ця жінка

так любили Віктора, що, вже не маючи змоги і сил зустрічатися із коханим, посилає на любовну зустріч із ним свою сестру-близнючку, з якою вони схожі, як дві краплі води. Драматизм оповіді посилюється. Почуття міри не дає Петрові Федотюку збитись на банальне любовне пригодництво у романі, хоч у ньому не бракує досить відвертих еротичних сцен. Це вигідно вирізняє його з-поміж тих сучасних авторів, які, описуючи у своїх творах любовні колізії та картини, «живописують» не стільки для читачів, скільки, здається, для власного смакування.

Наприкінці роману на головного героя навалюються і втрата коханої жінки, і втрата улюбленої роботи (репресивний тиск). Перед нами постає молоде спустошене життя. Але це спустошення не безнадійне. Це спустошення осінньої ріллі, в котру посіяно озиме зерно. І в читацькій уяві має зринути картина весняної ниви як неусвідомлена надія на те, що життя триває.

Добрий посів (ні, ужинок!) зробив автор роману «Тінь осі» Петро Федотюк. І саме про це найперше мені хотілось повідомити майбутніх його читачів. Хочеться також побачити його оригінальний твір виданим окремою книжкою, до того ж пристойним тиражем. Інтелектуальний читач потребує саме такого енергійного сучасного письма.

21.04. 2002 р.*

**Опубліковано в газеті «Літературна Україна» від 16 травня 2002 р.*

ЩО РОБИВ БИ ВОСКРЕСЛИЙ ЕЗОП?

Уявімо собі, що через реінкарнацію в Україні з'явився байкар Езоп, той самий, який колись створив свої байки-шедеври у стародавній Лідії, керованій тираном Крезом. Чим би він зайнявся у нас, в країні, де замість одноосібної тиранії встановлено режим визискування українського народу цілою зграєю зажерливих іногородців і їхніх попихачів із малоросів? (100 найбагатших сімей володіють більшою половиною всіх капіталів в Україні!). Чи продовжив би він байкарське ремесло, влившись у нинішній творчий цех українських сатириків-гумористів, який очолює у Києві письменник Гриць Гайовий?

Доки наш читач роздумуватиме над цим запитанням, ми поведемо розмову саме про Гриця Гайового, а конкретніше, про його нову щойно видану книжку «Мисливець і Шпак», котра має підзаголовок «Байки й побрехеньки, великі й маленькі, та правдиві історії не без алегорії – всі заримовані й цілеспрямовані». Про версифікаційні можливості автора свідчить вже те, що він заримував навіть розділи своєї книжки, як от: «Байки розлого-канонічні на теми випадкові й вічні», «Маркітні байки на чотири рядки та пригоди істинні, у два рядки втиснені», «Про городні культури із уяви й натури, а також про бур'яни: скільки їх і хто вони» і так далі. Закрадається думка, що автор не тільки у творчості, а і в повсякденному житті і навіть уві сні розмовляє римованим стилем.

Гриця Гайового ми знаємо із попередніх його творів. Пам'ятаємо його недавно видану збірку «Українські псалми», власне, збірку віршованих памфлетів про теперішні державні порядки, зокрема за недавнього панування українського цезаря Леоніда Кучми. Це було свіже сатиричне слово, якщо не зважати на євангелістську обгортку із біблійних сентенцій, які служили епіграфами до кожного авторського вірша. Уже ціле тисячоліття ми перемелюємо у наших головах цю халдейсько-арамейську мудрість, проте свого державницького розуму і досі не набули. Може, саме тому й не набули.

А потім нас блискавкою вразила критична стаття Гриця Гайового про Медведя, ні, не байково-алегоричного ведмедя, а про реального В'ячеслава Медведя, секретаря Спілки письменників України, автора незграбного опуса «Смерть по соломі», котрий з іронії долі отримав найвищу літературну нагороду – державну Шевченківську премію. Небувала справа! Критик підняв гостре перо на новоспеченого лауреата, на його солом'яне дитя. Під обстріл Г. Гайового потрапили також Шевченківський преміальний комітет та його функціонери, які схвалили і нагородили премією твір безсумнівно таки солом'яної якості. Рецензія критика справила у Спілці письменників ефект вибухлої бомби. Як наслідок, вибухова хвиля викинула із апарату Спілки і самого Гриця, який працював тут скромним референтом. Демократія демократією, а чиношанування – необхідна умова існування будь-якої бюрократичної установи, письменницької зокрема. Багатьом дошкулив сатиричний випадок Г. Гайового. Ось що значить зброя прямої дії! Хочеться її частіше бачити в руках нашого автора. Тим паче, що для літературно-критичних змагань тепер маємо чудову арену – журнал «Книжковий клуб плюс».

І ось перед нашими очима збірка байок і приповідок Гриця Гайового «Мисливець і Шпак». Вона заселена, відповідно до жанру, образами Левів, Лисиць, Вовків, коротше, представниками відомого нам тваринного світу. Пернаті і земноводні, як і належить, змагаються між собою, кривдять, обдурюють одне одного, тобто між ними такі ж стосунки, як і між людьми, яким усміхнений автор адресує свої моральні вироки і висновки.

Як видно вже із підзаголовків, деяких байок автор зумів укласти в чотири, а той у два рядки. Серед них є немало цікавих, як ось:

*Помітив Дуб, як падав Жолудь,
і мовив: «Ну, тепер і молодь!»
Або:*

*Дзижчала Муха на Корові:
«Віднині сестри ми по крові!»*

Проте окремі байки такі розлогі, що більше нагадують поеми, хоч це не робить їх цікавішими за мініатюри. Дещо захопився автор також городніми культурами. Його намагання ввести в літературний обіг щонайбільше сільськогосподарських рослин, може, й цікаве з пізнавального боку, але часом програє мистецький бік справи. Кількість, звісно, не завжди переходить у якість. А узагальнення і стислість – незамінна якість у сатиричних творах. І саме названі риси роблять книжку Гриця Гайового цікавою і небуденною в українській гумористиці. З чим його і вітаємо!

Але на одне запитання, що стосується реінкарнації славнозвісного Езопа, ми ще не відповіли. Чим би він тепер зайнявся «на нашій не своїй землі»? Чи взявся б знову за байки? До речі, сам Г. Гайовий наприкінці своєї книжки «Мисливець і Шпак» відповів так:

*Для байкарів також настав прогрес,
бо нами опікається Європа:
тепер про все писати можна без
хитросплетінь і натяків Езопа.*

Ми згодні із автором і гадаємо, що Езоп у наших суспільних умовах вибрав би діяльність прямої дії. Наприклад, він пішов би в Українську Повстанську Армію для захисту інформаційного простору України, до чого недавно її громадян закликав відомий кінорежисер Юрій Ілленко, або до УПА для захисту економічного чи духовного просторів, одне слово, до УПА для захисту українського життєвого простору. Бо що може зробити сучасний письменник у суспільстві, де правлять грошові мішки і гендель? Хіба що канючити гроші у спонсорів (тих же грошових мішків!) на видання своїх малотиражних творів.

Це красномовно засвідчив недавній письменницький з'їзд, де поважні літератори лили рясні сльози, бо не можуть видати свої пухлі романи без державної допомоги, і благали змилюститись владу, в тому числі і Президента України, який ошчасливив письменників своєю появою на з'їзді. Але письменникам довелося з

цього приводу відбути принизливу процедуру: перед входом до зали пройти крізь металодетектор (рамку безпеки), щоб не приніс хтось із них – не дай, Бог! – вибухівку, пістолет чи навіть обріз. І всі покійно проходили, схиляючи свої сиві голови. Щоправда, один поважний літератор (Андрій Топачевський) наважився на сцені, де сиділа президія з'їзду, дати ляпаса одному юному державному чиновнику за те, що він хамовито образив київських колег-журналістів. Здавалося б – дрібниця. Але це симптоматична подія не тільки в літературному житті. Про що вона свідчить? Не будемо розжовувати – нехай наш читач сам домислить!

Ось на такі роздуми наводить нова гумористично-сатирична книжка Гриця Гайового.

25. 10. 2006 р.*

**Опубліковано у журналі «Книжковий клуб плюс», №12 за 2006 р.*

ПОГРОМ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Під час недавніх новорічних свят у культурному житті Криму і всієї України відбулася дивна і дика подія – знищено громадсько-літературну газету «Кримська світлиця», єдине у Криму україномовне видання разом із його додатком – газетою для дітей «Джерельце», заснованими «Просвітою» і колективом редакції ще у грудні 1992 року. І це при тому, що на півострові-автономії видається сотні російськомовних газет і кілька десятків кримськотатарських. Значення «Кримської світлиці», яка здобула статус всеукраїнського щотижневика, важко було б переоцінити. Авторами і читачами її були і львів'яни, і донбасівці, на її сторінках публікували твори відомі письменники і молоді автори. Колектив редакції активно пропагував українську культуру, пісенну творчість, постійну увагу приділяв роботі із дітьми, з учнями українських шкіл і класів у різних районах Криму. Тираж газети ще недавніми роками складав понад 10 тисяч примірників. Однак...

Високі чиновники із Міністерства культури (співзасновника газети тільки з 2008 року!) пани В.Вовкун і В.Сатаренко напередодні Нового року і 17-річчя «Кримської світлиці» і саме в пік президентської передвиборної кампанії видали безпідставний наказ про звільнення її редактора Віктора Качули і наклали арешт на весь уже надрукований тираж газети від 01.01. 2010 року, щоб він не пішов до її передплатників і в продаж. Під арештом опинилась і новорічна публікація моєї поеми «Московський час» з присвятою працівникам «Кримської світлиці» (за іронією долі).

Газета перестала виходити. Змушений був піти з роботи і довгорічний редактор «Джерельця» Данило Кононенко, відомий письменник і журналіст. Звернення двох давніх співзасновників «Кримської світлиці» – колективу редакції і товариства «Просвіта» до Президента України і Прем'єр-міністра Уряду з приводу незаконних дій державного співзасновника не дало позитивних

наслідків, навіть відповіді не отримали автори звернень. Воно й зрозуміло, адже штаби політичних вождів зайняті передвиборною боротьбою. Як кажуть, пани чубляться, а у мужиків чуби тріщать. Ще й як тріщать! Вельможні начальники від культури заблокували і сайт газети в Інтернеті, закривши таким чином доступ читачам до всіх попередніх номерів газети, заарештувавши в такий спосіб всі багаторічні авторські публікації у «Кримській світлиці», в їхньому числі і мої.

Всякого було зі мною за всі 50 років моєї скромної літературної діяльності, але такого!.. Оце, називається, приїхали! Після такої рейдеської атаки київських чиновників, мабуть, у Криму з небаченою силою розквітнуть українське слово і культура!

Може, хтось із читачів-юристів підкаже, куди звернутися мені з позовом за порушення моїх громадянських прав (про авторське право я вже мовчу)? І в кого, до речі, вимагати повернення мені 100 моїх пенсійних гривень, які я віддав за передплату «Кримської світлиці» у новому році? (Чиновники мінкульту, як фінансові розпорядники газети, навмисно підняли її передплатну ціну більш, ніж удвічі, щоб відвернути в такий спосіб від неї читачів. Бачите, які стратеги!). І в скільки ще гривень обійдеться мені судова тяганина із державною установою? А, може, мені та іншим передплатникам згадані чиновники відшкодують матеріальні і моральні збитки, відкривши свої особисті гаманці? Як люди висококультурні – мусили б!

На знак професійної солідарності із письменниками-журналістами «Кримської світлиці» я також пропоную читачам мою присвяту їм, взяту із заарештованої поеми.

ПРИСВЯТА

*Данилу Кононенку і Віктору Качулі – моїм творчим друзям
із газети «Кримська світлиця».*

Свою поему я присвячую з поклоном
двом кримським сивочолим козакам,

які серед таврійської орди
фортецю збудували, як Кодак.*
Стоїть форпост на диво Україні,
яку заповонила та ж орда,
можливо, обережніша, хитріша,
але вона кругом – як омела.
А у Криму фортеця височіє
і гріє навіть здалеку серця
усіх прочан, хто любить рідне слово,
усіх, у кого думка ще жива.
Хвала тобі, світлице українська,
повстала в кам'янистому степу,
здавен усіяному білими кістками
із України пригнаних рабів –
братів нещасних наших і сестер.
Не юному мені, що на шляху своєму
ніс людям рідне слово, наче хліб,
на старості немає де зігрітись
в своїй столиці, що хрестами сяє.
Багаття є тут, хоч бліді, а є,
та сісти біля них погріти душу
немає місця, бо обсіли тісно
всі вогнища великі *крикуни*,
які колись *комуну* прославляли,
коли ж упав радянський Вавилон,
то славили вони його руїни,
коли ж і їх злочинці розтягли
собі на пишні, як в царів, палаци,
то крикуни тепер уже кричать,
що мало цегли їм самим дісталось,
сидять біля вогню і шашлики
словесні смажать на вогні святому.
Немов свиняче сало, ті слова
шкварчать-тріщать-шиплять про псевдоволю,

для нас здобуту ними, крикунами –
щербату волю, гіршу за неволю.

«Демократичні блазні!» – ось усе,
що я сказав балакунам геройським,
сказав, і плюнув, і пішов на вогник,
який в степу маячить, як свіча.

І в Крим прибився, де ясне багаття,
тепліше за столичне, я знайшов.

Хвала тобі, фортеце українська,
оазо у пустельному степу!

Прийшов я не хвалить щербату волю,
не смажити словесні шашлики,
а долучити іскру свого серця
до сонця українського вогню –
хай у віках горить!

19. 01. 2010 р.**

**Кодак – середньовічна козацька фортеця біля дніпровських порогів.*

***Опубліковано зі скороченнями в електронній газеті «Нація і держава» від 26.01.2010 р., а також у газеті «Літературна Україна» від 11.02. 2010 р.*

СЛІДАМИ КРИМСЬКОГО ПОГРОМУ

Нещодавно я вже писав про погром єдиної у Криму української газети «Кримська світлиця», який вчинили високі чиновники Міністерства культури під час недавніх новорічних свят: звільнили редактора газети, насильно захопили її приміщення, розігнали високопрофесійний колектив редакції, заарештували перший номер газети за 2010 р., щоб не пішов до людей, заблокували в Інтернеті доступ читачів до всіх її попередніх багаторічних публікацій. І при тому пообіцяли передплатникам, що газета з новим редактором і новою редакцією буде виходити гарна, як лялечка, а що вже овна, то читач тільки пальчики оближе.

І ось мені передплатою надходить 2-3 номер «Кримської світлиці» за січень 2010 року, а в лютому отримую ще один примірник газети за номером 4-5, який підписаний новим редактором Л. Пилунським, призначеним київськими «дядями». Таким чином, бачимо, що газета із щотижневої перетворена на щомісячну, хоч періодичність її ніде не вказана. Надрукована на гарному білому папері, з кольоровими ілюстраціями, на 32 сторінках, тираж 2500 прим. Знайшлися, бачимо, у міністерстві гроші!

А тепер поглянемо на останнього номера (4-5). По-перше, кидається у вічі те, що в ньому не подано жодного інформаційного матеріалу про поточні кримські чи всеукраїнські події ні в політичному, ні в культурному житті. І це в період гострої передвиборної президентської кампанії! Начебто це позачасовий рекламний листок із якогось Канарського курортного острова. А для зручності читачам-курортникам на кожній україномовній сторінці новоявленої газети подаються розлогі резюме російською і кримськотатарською мовами, щоб «господа хорошие» знали, що в українському тексті немає нічого поганого, навіть тіні, в їхній бік. Толерантно, що й казати! Схоже на те, що редколегія газети,

складена із осіб, здебільшого невідомих для мене, постійного читача, у такий спосіб виявляє свою «хохляцьку» меншовартість перед можливим іншомовним читачем, якому в руки потрапить її продукція. Цікаво було б знати, чи французи, наприклад, у Марселі, видають якусь свою газету із резюме англійською, арабською чи турецькою мовами? Навіть смішно таке уявити! А київські мінкультівські чиновники додумалися зневажити свою державну мову у такий зовні пристойний спосіб. І серед членів редколегії газети бачимо прізвище В.Сатаренка, який відповідає, як відомо, за всю видавничу справу Міністерства культури! Як не пригадати вислів Тараса Шевченка про те, що не такі страшні вороги, як «добрії люди»?

Про що ж таки пишеться у цьому номері «Кримської світлиці», реформованої після рейдерського захоплення? Ось зразу за передовицею, підписаною «головним» редактором газети, ціла сторінка віддана під чималу статтю про святині і стародавні традиції кримських греків («Ясу, Маріє»). Ох, який злободенний матеріал для сотен тисяч майже безправних українців Криму! Через одну сторінку подається удвічі більша стаття «Християни і кримські татари: традиції спільних молитов». Хвала Всевишньому! На думку нових кримських газетярів-просвітителів, мабуть, саме час подумати про унію християнства і ісламу у цілому світі. Глибоко копнули! Не поламали б часом плуга, бо кримський ґрунт надто кам'янистий. А щоб закріпити свою любов до чужих символів, редакція тут же пропонує матеріал на цілу сторінку «Тарак-тамга. Родовий знак кримських ханів». Просвітлюйся, темний українцю! А вже сім наступних повноцінних сторінок газети віддано матеріалові про місцевого художника О.Каленчука «Українець – мусульманин Мухамед Алі», про людину, яка прийнявши іслам особисто, у цю віру навернула і свою дружину, і двох неповнолітніх дочок, і навіть тещу. І це дійство пропагується, як велика заслуга чоловіка, який навіть своє прабатьківське прізвище поміняв на інше – Алі Мухамед. З таким же успіхом він

міг би узяти собі ім'я Будди чи Ісуса Христоса. І газетяр (А. Сєриков – голова нової редколегії газети!) веде із ним безкінечне інтерв'ю, розбавляючи розмову ілюстраціями із його акварелей, а також подаючи майже десяток фотографій новоявленого «ісламського пророка» і навіть фотознімок якоїсь мечеті (мовляв, приходьте помолитись, православні українці!). Це ж треба так любитися перевертнем, забувши про сотні тисяч зрусифікованих кримських українців, які у своїй державі не мають доступу до своєї школи, до своєї книжки, а тепер ще й до повнокровної української газети.

Для повноти картини згадаймо і ті матеріали, які ідуть в самому кінці газети: це – двосторінкова стаття про українця – майстра ковальської справи і така ж стаття про татарина – карбувальника, а також кілька загальних заміток під рубрикою «Мова» і кілька загальних кпинів на адресу кримських комуністів і московських шовіністів.

Тепер читачі тільки із сумом згадуватимуть повноцінні і своєчасні статті журналістів розігнаної редакції «Кримської світлиці»: Віктора Качули, Тамари Соловей, Миколи Владзімірського із Севастополя, Сергія Лащенко зі Львова. Доведеться також тільки згадувати цікаву і своєрідну дитячу газету «Джерельце», яку роками створював і по-батьківськи пестив великий трудівник Данило Кононенко – поет і пропагандист творчості своїх колег по перу з усієї України. Тільки згадуватимуться пісенні конкурси, які проводила в газеті юна і талановита Юля Качула, авторка цікавих статей про музику.

Дуже хочеться, щоб цим творчим і самовідданим людям, яких висококультурні пірати викинули за борт човна, вдалося знайти чесного українського спонсора, щоб вони одібрали назад гарний бренд своєї «Кримської світлиці» і знову віддавали свій хист українській справі у Криму. *Гей, хто в лузі, озовися!*

І насамкінець хочу ще запитати: а хто все-таки поверне мені мої 100 пенсійних гривень, відданих на річну передплату справжньої «Кримської світлиці», яку тепер підмінили туристично-рекламним плакатом із сумнівною духовною спрямованістю?

19.01.2010 р.*

**Опубліковано в електронній газеті «Нація і держава» від 16.02.2010 р.*

ПРО АВТОРА

Василь Андрійович Марсюк народився 21 березня 1938 року в шахтарській родині у місті Мар'їнці на Донеччині, де пройшли його дитинство і юність, де він учився у педагогічному училищі, розпочав трудову діяльність і опублікував свої перші вірші.

Закінчивши 1966 року заочне навчання на історико-філософському факультеті Київського держуніверситету ім. Т. Шевченка, переїхав до м. Черкас, де викладав суспільні науки та історію в педагогічному інституті і в одному із технікумів. Навчався протягом 1975 – 1977 років на Вищих літературних курсах при Московському літінституті ім. М. Горького. Тривалий час очолював Черкаське обласне літературне об'єднання і керував творчою студією при ньому.

З 1985 року мешкає у Києві, працював редактором, заступником головного редактора у видавництві літератури для дітей «Веселка». Член Національної спілки письменників з 1974 року.

В. Марсюк є автором ряду книжок поезії: «Сурмлять тополі», «Обрії», «Життєдайність», «Сонячні терези», «Три криниці», «Минулому я руку подаю», «Красная книга любви» (переклади російською мовою), «Прометєєва естафета», кількох книжок віршів для дітей, зокрема, «Тигр утік із зоопарку», а також роману у віршах «Донецька прелюдія».

Кілька його творів покладені на музику, зокрема, відомим композитором Володимиром Івасюком.

Останніми роками автор опублікував у періодичній пресі цілий ряд публіцистичних статей, які зібрані до купи в даній книзі.

ЗМІСТ

До української братії – 5

Співець божою милістю – 6

Голос волаючого на майдані – 15

Лукавство экс-дисидента або За що Є. Сверстюк возлюбив
П. Тичину – 19

Час уточнить діагноз – 30

Димова завіса над 1937-м – 38

Тероризм у центрі Києва – 44

Служіння? Вислужування? Прислужування? – 54

Обережно: безкоштовний сир! – 63

Любов неголосного дисидента – 66

Що робив би воскреслий Езоп? – 69

Погром «Кримської світлиці» – 73

Слідами кримського погрому – 77

Про автора – 81

